

Toetab Euroopa Liit

Eesti rannakalanduse arengusuunad

Lõpparuanne

4.06.2010

Sisukord

Sisukord	2
Kasutatud mõisted ja lühendid	4
1. Sissejuhatus.....	5
1.1 „Eesti rannakalanduse arengusuunad“ – eesmärk ja metoodika.....	7
2. Ülevaade strateegiate koostamisest.....	9
2.1 Kalanduspiirkondade strateegiate väljatöötamine	9
2.1.1 Info kogumine.....	11
2.1.2 Analüüs	11
2.1.3 Strateegiliste eesmärkide seadmine.....	12
2.1.4 Strateegia vormistamine.....	12
2.1.5 Kaasamis- ja teavitustegevused	12
2.2 Seosed teiste piirkondade kohta koostatud strateegiatega	13
3. Ülevaade hetkeolukorrast.....	15
3.1 Kalanduspiirkondade üldiseloormus	15
3.1.1 Harjumaa kalanduspiirkond	15
3.1.2 Hiiumaa kalanduspiirkond	16
3.1.3 Läänemaa kalanduspiirkond	16
3.1.4 Peipsi järve kalanduspiirkond	17
3.1.5 Pärnumaa kalanduspiirkond.....	18
3.1.6 Saaremaa kalanduspiirkond.....	18
3.1.7 Virumaa kalanduspiirkond.....	19
3.1.8 Võrtsjärve kalanduspiirkond	19
3.2 Kalanduspiirkondade peamised probleemid ja vajadused	20
3.2.1 Kalanduse infrastruktuuri halb seisukord	20
3.2.2 Puudulikud kala väiketöötlemise ja turustamise võimalused	21
3.2.3 Kalurite madalad sissetulekud	21
3.2.4 Vähene ühistegevus	22
3.2.5 Rannakülade kasutamata turismipotentsiaal	23
3.2.6 Strateegia tegevussuundade rakendamiseks vajalike teadmiste puudus	23
3.3 Kalanduspiirkondade olukorra kokkuvõttev analüüs	24
3.3.1 Tugevused.....	24
3.3.2 Nõrkused	25
3.3.3 Võimalused	25
3.3.4 Ohud	26
4. Arengu visioonid ja eesmärgid.....	29
4.1 Ülevaade kalanduspiirkondade visioonidest.....	29
4.2 Visioonide võrdlus	31
4.2.1 Visioonidevahelised kattuvused ja eripärad	31
5. Tegevussuunad ja eesmärgid	35

5.1	Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine	36
5.1.1	Vajadus tegevussuuna rakendamiseks	36
5.1.2	Tegevussuuna eesmärgid	36
5.1.3	Toetatavad tegevused	38
5.2	Kalandustoodete töötlemine ja otseturustamine	40
5.2.1	Vajadus tegevussuuna rakendamiseks	40
5.2.2	Tegevussuuna eesmärgid	40
5.2.3	Toetatavad tegevused	42
5.3	Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannaküla taaselustamine.....	43
5.3.1	Vajadus tegevussuuna rakendamiseks	43
5.3.2	Tegevussuuna eesmärgid	43
5.3.3	Toetatavad tegevused	45
5.4	Tegevuse mitmekesistamine	46
5.4.1	Vajadus tegevussuuna rakendamiseks	46
5.4.2	Tegevussuuna eesmärgid	46
5.4.3	Toetatavad tegevused	47
5.5	Koolitustegevused	48
5.5.1	Vajadus tegevussuuna rakendamiseks	48
5.5.2	Tegevussuuna eesmärgid	49
5.5.3	Toetatavad tegevused	50
5.6	Angerjamajandus (Võrtsjärve kalanduspiirkond).....	50
5.6.1	Vajadus tegevussuuna rakendamiseks	50
5.6.2	Tegevussuuna eesmärgid	51
5.6.3	Tegevused.....	51
5.7	Randomiskohtade setetest puhastamine (Võrtsjärve kalanduspiirkond).....	51
5.7.1	Vajadus tegevussuuna rakendamiseks	51
5.7.2	Tegevussuuna eesmärgid	51
5.7.3	Tegevused.....	52
6.	Projektide valimine.....	53
6.1	Projektitoetuste taotluste menetlemine.....	53
6.2	Hindamiskriteeriumid.....	55
6.2.1	Hindamissüsteemide võrdlus	55
6.2.2	Hindamiskriteeriumite võrdlus.....	56
7.	Finantsplaan	59
7.1	Tegevussuundade toetussummade osakaalude võrdlus	60
8.	Kokkuvõte	62
	Lisa 1 – Taustainfo	64

Kasutatud mõisted ja lühendid

EKF – Euroopa Kalandusfond

KOV – kohalik omavalitsus

MTÜ – mittetulundusühing

Kohalik kalanduse tegevusgrupp – kalanduspiirkonnas tegutsev mittetulundusühing, mis koondab erinevaid kalanduse valdkonnaga seotud pooli (kutselised kalurid, kalurite ühendused, kalandusettevõtjad, KOV-d, mittetulundussektori organisatsioonid jms).

Lossimiskoht –koht, kus toimub lossimine (sadam, reid, lauter).

Lossimine – lasti väljavõtmine (mahalaadimine) laevast.

Meede 4.1 – „Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava“ meede „Kalanduspiirkondade säästev areng“.

SWOT-analüüs – strateegiline planeerimisvahend, millega hinnatakse sisemisi tugevaid külgi (ingl *strengths*), nõrku külgi (*weaknesses*) ning väliseid võimalusi (*opportunities*) ja ohte (*threats*).

1. Sissejuhatus

Kalandussektor on Eestis oluline sotsiaalses ja regionaalses võtmes, olles mõnedes piirkondades oluliseks tööhõive ja sissetuleku allikaks. Kalandus on rannapiirkondades ja saartel osa kultuurist, mistõttu on kalandusel sügav sotsiaal-kultuuriline aspekt. Kalandusega seotud piirkonnad Eestis võib jagada kaheks: mereäärsed ja siseveekogude äärsed piirkonnad.

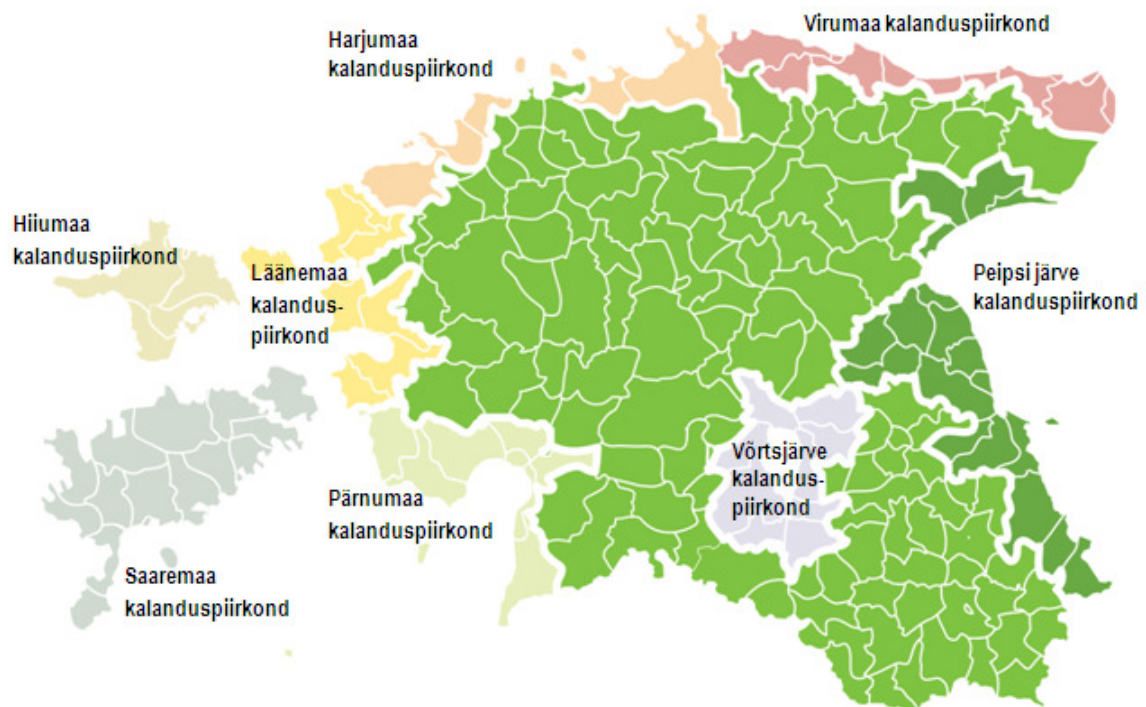
Mereäärsed kalandusega seotud piirkonnad võib jaotada tinglikult kolmeks: Väinamere piirkond (k.a Saaremaa ja Hiiumaa lääneosa), Pärnumaa piirkond ja Soome lahe piirkond. Siseveekogude äärsed kalandusega seotud piirkonnad on Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve piirkond ning Võrtsjärve piirkond.¹

Eesti kalanduspiirkonnad on määratletud järgmiste kohalike omavalitsuste territooriumitega²:

- ▶ **Hiiumaa** – Emmaste, Käina, Kõrgessaare, Pühalepa, Kärkla
- ▶ **Saaremaa** – Ruhnu, Muhu, Pöide, Laimjala, Valjala, Pihtla, Kaarma, Salme, Torgu, Kärla, Lümanda, Kihelkonna, Mustjala, Leisi, Orissaare
- ▶ **Pärnumaa** – Häädemeeste, Tahkuranna, Paikuse, Audru, Tõstamaa, Varbla, Sindi, Kihnu
- ▶ **Peipsi järve** – Värska, Mikitamäe, Meeksi, Võnnu, Mäksa, Piirissaare, Vara, Peipsiääre, Alatskivi, Pala, Kasepää, Tabivere, Saare, Palamuse, Lohusuu, Tudulinna, Iisaku, Alajõe, Mustvee, Kallaste, Räpina
- ▶ **Soome lahe läänepiirkond** (alljärgnevalt nimetatud Harjumaa kalanduspiirkonnaks) – Padise, Keila, Paldiski, Harku, Viimsi, Jõelähtme, Kuusalu, Loks
- ▶ **Soome lahe idapiirkond** (alljärgnevalt nimetatud Virumaa kalanduspiirkonnaks) – Vihula, Viru-Nigula, Aseri, Lüganuse, Kohtla, Toila, Vaivara, Narva-Jõesuu, Kunda
- ▶ **Läänemaa** – Hanila, Lihula, Martna, Ridala, Vormsi, Oru, Noarootsi, Nõva
- ▶ **Võrtsjärve** – Põdrala, Puka, Rõngu, Rannu, Puhja, Laeva, Kolga-Jaani, Viiratsi, Tarvastu

¹ Eesti kalanduse strateegia 2007–2013.

² Allikas: <http://www.agri.ee/kalanduspiirkonnad>

Allikas: <http://www.agri.ee/kalanduspiirkonnad>

Eesti rannakalanduses esineb mitmeid probleeme alates kalanduse infrastruktuuri kehvast olukorrast kuni väikestest saagikogustest ja realiseerimisprobleemidest tuleneva kalapüügi vähese tasuvuseni. See on viinud olukorran, kus kalapüügist saadav tulu on kokku kuivanud ning kalurkond vananeb, kuna madalate sissetulekute tõttu ei ole kutseline kalandus noortele atraktiivne.³

Nendele probleemidele koostöös rannapiirkondade elanikega lahenduste leidmisele suunab Eesti riik aastatel 2007–2013 Euroopa Kalandusfondi abiga ligikaudu 400 miljonit krooni. Selleks on seitsmeks aastaks koostatud arengukavas ette nähtud eraldi toetusmeede: kalanduspiirkondade säästva arengu toetus (meede 4.1).

Kalanduspiirkondade säästva arengu toetus on suunatud eelkõige piirkondadele, kus on madal asustustihedus, kalapüügi vähenemine või väikesed kalandusega tegelevad kogukonnad. Kalanduspiirkonnaks loetakse piirkonda, mis hõlmab mererannikut, järvekallast, tiike või jõe suudmeala ning kus on kalandussektoris märkimisväärne tööhõive tase.⁴

Rahastamisotsuste tegemine on usaldatud kohalike inimeste kätte ning seetõttu toimus antud meetme raames kalanduspiirkondade strateegiate väljatöötamine, mille üheks eesmärgiks on muu

³ Põllumajandusministeerium, http://www.agri.ee/kalanduspiirkondade_areng.

⁴ Vt <http://www.agri.ee/kalanduspiirkonnad>

hulgas suunata meetme 4.1 toetuste kasutamist kalanduspiirkondades. Strateegiate väljatöötamine leidis aset ajavahemikus 2008–2009 ning selle eestvedajateks olid kohalikud tegevusgrupid.⁵

1.1 „Eesti rannakalanduse arengusuunad“ – eesmärk ja metoodika

Käesoleva dokumendi eesmärgiks on analüüsida kalanduspiirkondade koostatud strateegiad ning kirjeldada selle põhjal Eesti rannakalanduse üldiseid arengusuundi. „Eesti rannakalanduse arengusuunad“ sisaldab järgmisi teemasid:

- ▶ Ülevaade strateegiate koostamisest
- ▶ Kalanduspiirkondade hetkeolukorra kaardistus
- ▶ Ülevaade kalanduspiirkondade visioonidest ning tegevussuundade eesmärkidest
- ▶ Tegevussuundade valiku kirjeldus
- ▶ Projektitaotluste menetlemise kirjeldus
- ▶ Tegevuste finantseerimine

Dokument on koostatud Maamajanduse Infokeskuse tellimusel Ernst & Young Baltic AS'i poolt 2010. aastal. Dokument „Eesti rannakalanduse arengusuunad“ põhineb kalanduspiirkondade säästva arengu meetme raames perioodil 2008–2009 kaheksa kohaliku tegevusgrupi välja töötatud kalanduspiirkondade strateegiatel.

Dokumendi koostamise metoodika hõlmas alljärgnevaid tegevusi:

1. Kalanduspiirkondade strateegiate analüüs.
2. Kalanduspiirkondadelt kommentaaride kogumine (seminar).
3. Dokumendi „Eesti rannakalanduse arengusuunad“ vormistamine.

Töö esimese etapina analüüsiti 8 kalanduspiirkonna strateegiaid. Nimetatud strateegiad on alljärgnevad:

- ▶ Harju kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009–2013
- ▶ Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009–2013
- ▶ Läänemaa kalanduspiirkonna strateegia 2009–2015
- ▶ MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuspiirkonna arengustrateegia aastani 2013
- ▶ Peipsi kalanduspiirkonna strateegia aastateks 2009–2013
- ▶ Saaremaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009–2013
- ▶ Virumaa Rannakalurite Ühingu kalanduspiirkonna strateegia 2009–2020
- ▶ Võrtsjärve kalanduspiirkonna strateegia 2009–2013

⁵ Kohalikud tegevusgrupid on kalanduspiirkonnas tegutsevad mittetulundusühingud, mis koondavad erinevaid kalanduse valdkonnaga seotud pooli (kutselised kalurid, kalurite ühendused, kalandusettevõtjad, KOV-d, mittetulundussektori organisatsioonid jms).

Nimetatud strateegiate põhjal koostati koonddokumendi mustandversioon, mis oli esialgne versioon käesolevast dokumendist. Selle koostamisel kasutati lähenemist, mille käigus toodi välja strateegiate ühisosa, kuid rõhutati ka piirkondade erisusi.

Dokumendi mustandversioon saadeti tutvumiseks ja kommenteerimiseks kalanduspiirkondadele ning arutati läbi kalanduspiirkondade seminaril. Selle eesmärgiks oli selgitada välja võimalikud ebatäpsused strateegiate tõlgendamisel ning koguda soovitusi dokumendi täiendamise kohta. Kalanduspiirkondade kommentaaride põhjal täiendati dokumenti ning koostati käesolev aruanne „Eesti rannakalanduse arengusuunad“.

Töö käigus selgus jooksvalt vajadus kalanduspiirkondade hetkeolukorda kirjeldavate näitajate täpsustamiseks. Selleks saadeti kalanduspiirkondadele 2010. a mais infopäringud. Lisaks nimetatud aruandele koostati samanimeline trükis.

Meelespidamiseks lugejale:

- ▶ Käesolev dokument põhineb kalanduspiirkondade strateegiatel ja nendelt infopäringu teel kogutud andmetel. Töö läbiviija ega Tellija ei ole kalanduspiirkondade poolt strateegiates ega infopäringu teel esitatud andmete paikapidavust eraldi kontrollinud.
- ▶ Käesoleva dokumendi aluseks on strateegiad, mis koostati ajavahemikus 2008 – 2009. a ning selles ei kajastu strateegiatesse tehtavad võimalikud hilisemad muudatused ja/või täiendused.

2. Ülevaade strateegiate koostamisest

Kohalike tegevusgruppide eestvedamisel on kõikides kalanduspiirkondades välja töötatud kalanduspiirkondade strateegiad, millega soovitakse toetada kalanduspiirkondade jätkusuutlikku arengut.

Strateegiates määratakse ära kalanduspiirkondade visioonid ja eesmärgid, s.t mida soovitakse saavutada, ning tegevussuunad, mille kaudu loodetakse kokkulepitud eesmärkideni jõuda. Strateegiad sisaldavad ka finantsplaani, kus kirjeldatakse, kuidas plaanitakse piirkonnas kasutada „Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava“ meetme 4.1 „Kalanduspiirkondade säästev areng“ toetusi.

2.1 Kalanduspiirkondade strateegiate väljatöötamine

Kalanduspiirkondade strateegiate koostamine sai alguse 2008. aastal „Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava“ meetme 4.1 „Kalanduspiirkondade säästev areng“ käivitumisega. Strateegiaid töötasid välja kohalikud tegevusrühmad ning see toimus ajavahemikus 2008–2009. Strateegiate väljatöötamise eestvedajateks olnud kohalikud organisatsioonid on välja toodud Tabel 1-s.

Tabel 1. Kalanduspiirkondade strateegiate väljatöötamise eest vastutavate organisatsioonide nimekirj

Harjumaa kalanduspiirkond	MTÜ Harju Kalandusühing	Harju kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009-2013
Hiiumaa kalanduspiirkond	MTÜ Hiiukala	Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009-2013
Läänemaa kalanduspiirkond	MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts	Läänemaa kalanduspiirkonna strateegia 2009 – 2015
Peipsi järve kalanduspiirkond	MTÜ Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu	Peipsi kalanduspiirkonna strateegia aastateks 2009–2013
Pärnumaa kalanduspiirkond	MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu	MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuspiirkonna arengustrateegia aastani 2013
Saaremaa kalanduspiirkond	MTÜ Saarte Kalandus	Saaremaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009–2013
Virumaa kalanduspiirkond	MTÜ Virumaa Rannakalurite Ühing	Virumaa Rannakalurite Ühingu kalanduspiirkonna strateegia 2009 - 2020
Võrtsjärve kalanduspiirkond	MTÜ Võrtsjärve Kalanduspiirkond	Võrtsjärve kalanduspiirkonna strateegia 2009-2013

Allikas: Kalanduspiirkondade strateegiad

Nimetatud tegevusgrupid hõlmavad muu hulgas kutselisi kalureid, kohalikke omavalitsusi, kalurite ühendusi, kalandus- ja muude tegevusalade ettevõtteid, kalandussektoris tegutsevaid MTÜ-sid, kes olid nende organisatsioonide kaudu strateegiate väljatöötamisse kaasatud. Lisaks nende

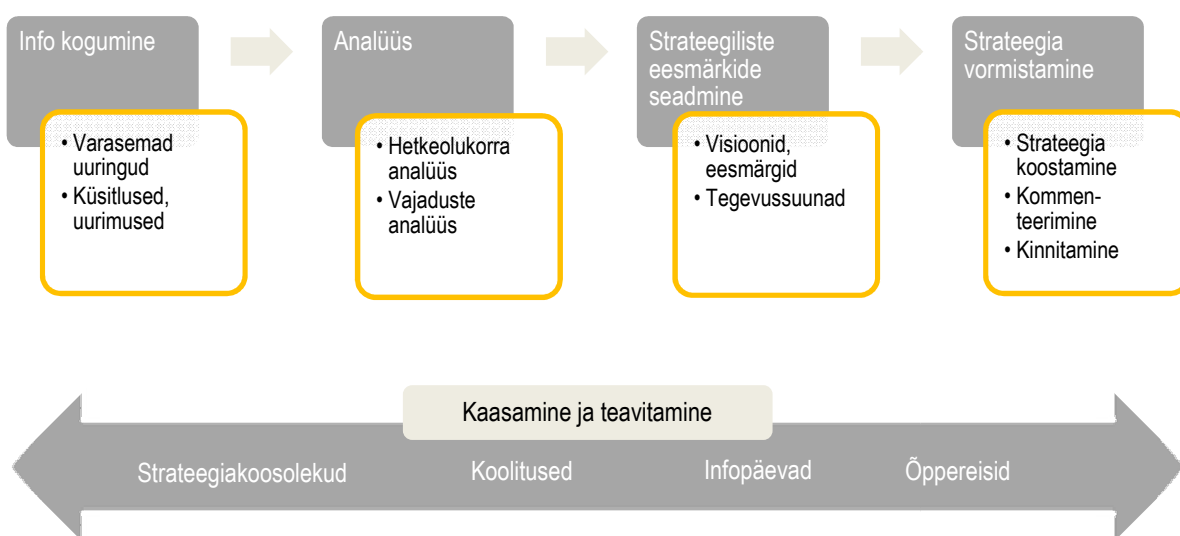
organisatsioonide liikmetele kaasati strateegia väljatöötamisse ka muid asjast huvitatud organisatsioone või isikuid.

Mõned kalanduspiirkonnad kasutasid strateegia väljatöötamisel ka väliste konsultantide abi. Näiteks Virumaa kalanduspiirkonnas koordineeris strateegia väljatöötamist konsultatsioonifirma. Läänemaa kalandusstrateegia väljatöötamisele kaasati kaks konsultanti, kes abistasid strateegia ettevalmistamises. Hiiumaa kalanduspiirkond kaasas konsultante strateegiakoosolekute korraldamisse ning kogu strateegia koostamise protsessi vältel kaasati eksperte mittetulundussektorist. Harjumaa kalanduspiirkonna strateegia väljatöötamisel kasutati välismaiste ekspertide hinnanguid.

Mõned kalanduspiirkonnad kasutasid strateegia väljatöötamisel ka väliste konsultantide abi. Näiteks koordineeris konsultatsioonifirma strateegiaprotsessi Virumaa kalanduspiirkonnas. Läänemaa kalandusstrateegia väljatöötamisele kaasati kaks konsultanti, kes abistasid strateegia ettevalmistamise protsessis. Hiukala kaasas konsultante strateegiakoosolekute läbiviimisele ning kogu strateegia koostamise protsessi vältel kaasati eksperte mittetulundussektorist. Harjumaa kalanduspiirkonna strateegia väljatöötamisel kasutati välismaiste ekspertide hinnanguid.

Üksikasjalik strateegia väljatöötamise protsess oli igas kalanduspiirkonnas erinev, kuid üldjoontes toimus see ühiste põhimõtete järgi. Strateegiate koostamise protsessi üldistatud kirjeldus on esitatud alljärgneval Joonis 1. Jooniselt selgub, et strateegiate väljatöötamine oli terviklik ning analüüsil põhinev protsess, kus tegevussuunad valiti vastavalt piirkondade strateegilistele eesmärkidele, mis omakorda tulenesid analüüsitulemustest. Analüüsi tegemiseks kasutati kalanduspiirkonna olukorda ning vajadusi kirjeldavaid erinevaid teabeallikaid.

Joonis 1. Strateegiate koostamise protsessi üldkirjeldus

Kõik kalanduspiirkonnad kogusid infot mitmetest allikatest ning erinevatel meetoditel, s.t rakendati triangulatsiooni (vt alljärgnevat kirjeldust) põhimõtet, mis tõstab analüüsitulemuste usaldusväärsust ning annab põhjust uskuda, et selle põhjal tehtud strateegilised valikud on asjakohased ning piirkondade vajadusi arvesse võtvad.

► **Triangulatsioon** on üks peamisi info kogumise põhimõtteid.

Ühest allikast laekunud informatsioon sisaldab tõenäoliselt subjektiivseid elemente, mis vähendavad analüüsitulemuste usaldusväärsust. Seetõttu on mõistlik koguda infot erinevatest allikatest, et tõendada, kinnitada või täiendada kogutud andmeid. Selline lähenemine võimaldab mitte-objektiivseid väiteid välja filtreerida ning aitab tagada, et analüüs põhineb objektiivsetel andmetel ning tõstab selle kaudu analüüsitulemuste usaldusväärsust.

2.1.1 Info kogumine

Strateegia koostamine põhines olukorra kaardistusel, mille jaoks viidi läbi info kogumine. Lähteandmeteks olid ühelt poolt varasemad uurimused ning olemasolev andmestik, kuid viidi läbi ka uusi uuringuid hetkeolukorra ning vajaduste kohta teabe kogumiseks. Levinuimad andmete kogumise tegevused olid kalanduspiirkondade väikesadamate ja lautrikohtade kaardistamine, ülevaate koostamine püügikogustest ja -võimalustest piirkondades. Enamik kalanduspiirkondasid kasutasid info kogumiseks kalandusega seotud osapoolte küsitlemist (Virumaal näiteks Tartu Ülikooli üliõpilaste abiga) või intervjuerimist. Ülikooli abi kasutas info kogumiseks ka Võrtsjärve kalanduspiirkond.

2.1.2 Analüüs

Hetkeolukorra ning vajaduste analüüsis olid olulisel kohal koosolekud, kus erinevate kalandusega seotud osapoolte (kutselised kalurid, kalandusega seotud turismiettevõtjad, kalanduse valdkonna mittetulundusühingud, KOV-d) osalusel sõnastati piirkondade probleemid, vajadused ja võimalused (Pärnumaa, Läänemaa, Hiiumaa). Kõikides piirkondades teostati kalanduspiirkondade SWOT analüüs, see tähendab, et tuvastati piirkondade tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud. Strateegiakoosolekud toimusid põhimõttel, et kaasatud oleksid inimesed erinevatest regioonidest. Võrtsjärve kalanduspiirkonnas viidi paralleelselt koosolekutega läbi majandustegevuse perspektiivanalüüs.

2.1.3 Strateegiliste eesmärkide seadmine

Sarnaselt analüüsile toimus ka visioonide väljatöötamine ja eesmärkide seadmine koostöös erinevate kalandusvaldkonna osapooltega. Toimused koosolekud (strateegiates nimetatud näiteks infopäevad, seminarid, strateegiakoosolekud, avalikud arutelud), mille raames püüti leida parimaid lahendusi piirkondade arendamiseks.

2.1.4 Strateegia vormistamine

Strateegiate väljatöötamise viimaseks etapiks oli strateegia kokkukirjutamine, selle täiendamine vastavalt laekunud kommentaaridele ning kinnitamine tegevusgrupi üldkoosolekul. Kõik tegevusgrupid on kalanduspiirkondade strateegiad enda kodulehel avalikustanud.

2.1.5 Kaasamis- ja teavitustegevused

Kõikides kalanduspiirkondades toimus strateegiate väljatöötamine kaasamispehimohteid silmas pidades. Tüüpilisteks kaasamise vormideks olid infopäevad, arengufoorumid, strateegiakoosolekud, seminarid, ümarlauad. Strateegiate väljatöötamise protsessi iseloomustab suuremahuline kaasamine. Näiteks osales Virumaa kalandustrateegia väljatöötamisel üle 100 kaluri ja kalanduspiirkonna aktivisti, Läänemaa arengufoorumitel osales 39 kutselist kalurit ja 13 kalandusega seotud turismiettevõtjat. Hiiumaa kalanduspiirkonna strateegiakoosolekutel oli kokku 100 ning Pärnumaa infopäevadel 90 osalejat. Üle 200 inimese osales Harjumaa kalanduspiirkonna strateegia seminaridel, infopäevadel ja koosolekutel ning Saaremaa strateegiakoosolekutel. Peipsi järve kalanduspiirkonna strateegia koostamisel osales 94 inimest.

Kaasamise eesmärgiks oli ühelt poolt sisendi kogumine strateegiasse ning teiselt poolt teabe jagamine. Vastavalt eelnevalt kirjeldatule andsid kohalikud elanikud, ettevõtjad, KOV-de esindajad, kalandusvaldkonna aktivistid jt olulise panuse strateegia väljatöötamisele. Kaasatava sisendi saamise kõrval leidis aset ka vastupidine info liikumine – kalandusvaldkonna osapooltele jagati teavet strateegia väljatöötamise protsessi kohta ning toimusid infopäevad meetme võimaluste kohta.

Tegevusgrupi liikmed osalesid koolitustel ja õppereisidel, mille eesmärgiks oli nii konkreetsete strateegia teemade kohta teadmiste suurendamine kui ka strateegia koostamise võimekuse

tõstmine. Näiteks toetasid strateegia koostamise protsessi Põllumajandusministeeriumi korraldatud koolitused. Koolitusi toimus ka väljaspool tegevusgruppi, nende eesmärgiks oli teadmiste suurendamine strateegias käsitletavatest valdkondadest ning eelduste ja võimekuse parandamine projektitaotluste koostamiseks.

Lisaks infopäevadele ja koolitustele jagati strateegia väljatöötamise protsessi kohta teavet ka muudel viisidel. Näiteks loodi tegevusgruppide kodulehed, mis kajastavad strateegiaga seotud teavet. Peipsi järve ja Võrtsjärve kalanduspiirkonna strateegias tuuakse välja ka ajakirjanduses avaldatud artiklid, mille eesmärgiks oli strateegiate koostamise protsessi tutvustamine.

2.2 Seosed teiste piirkondade kohta koostatud strateegiatega

Arengudokumentide puhul on oluline kooskõla ja koostoime teiste sama piirkonda mõjutavate arengudokumentidega. Kalandusstrateegiate koostamisel võeti arvesse riiklikke, maakondlikke ja kohalike omavalitsuste arengudokumente.

Joonis 2. Kalanduspiirkondade strateegiate seos teiste arengudokumentidega

Strateegiate koostamisel lähtuti riiklikest arengukavadest „Eesti kalanduse strateegia 2007–2013“ ja „Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava“. Strateegiad on seotud ka elukeskkonna arendamise rakenduskavaga ja majanduskeskkonna arendamise Eesti rakenduskavaga „Regionaalse tähtsusega transpordi infrastruktuuri arendamine“. Lisaks omavad kalanduspiirkondade strateegiad seoseid dokumentidega „Eesti maaelu arengukava 2007–2013“ ja „Eesti maaelu arengu strateegia 2007–2013“, mis käsitlevad muu hulgas ka kalanduse valdkonda.

Kõik kalandusstrateegiad on seotud maakondlike arengukavadega. Nendeks on näiteks maakondade üldised arengustrateegiad, maakondlikud temaatilised arengukavad (nt turismi arengukavad) ja planeeringud. Lisaks on strateegiad seotud valdade arengukavadega. Seos kohalike omavalitsuste arengukavadega tuleneb sellest, et need toetavad kalanduspiirkondade

strateegiatega sarnaseid eesmärgi. Kohalike omavalitsuste arengukavad on kohalikke tingimusi kõige paremini kajastavad ja arvestavad dokumendid, mistõttu on kooskõla nendega oluline.

Kalanduspiirkonnad toovad välja seosed kohalike LEADERi tegevusgruppide tegevusega (näiteks Peipsi järve, Harju-, Saare-, Viru- ja Pärnumaa kalanduspiirkond), milles nähakse potentsiaalset kattuvust eelkõige turismi- ja rannaküla elukeskkonna arendamisele suunatud meetmetes ja tegevustes. Strateegiad toovad välja vajaduse jälgida, et selles osas ei tekiks dubleerimist. Kattuvuste vältimine toimub eelkõige administratiivsete vahenditega (Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia kohaselt). Peipsi järve kalanduspiirkonna strateegias nimetatakse, et taotleja peab selgelt näitama investeeringu kalanduslikku suunitlust, kuna toetatav turismitegevus on selgelt kalanduslik.

Kokkuvõte:

Strateegiate väljatöötamine toimus kohalike tegevusgruppide poolt ning jäi ajavahemikku 2008 –2009 a. Kõikides kalanduspiirkondades toimus strateegiate väljatöötamine kaasamispehimõtteid silmas pidades.

- ▶ Strateegiate koostamine põhines kalanduspiirkondade hetkeolukorra kaardistusel. Lähteandmeteks olid varasemad uurimused ning olemasolev teave, kuid korraldati ka uusi uuringuid hetkeolukorra ning vajaduste kohta info kogumiseks.
- ▶ Kõikides piirkondades teostati kalanduspiirkondade SWOT analüüsid, see tähendab, et tuvastati piirkondade tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud.
- ▶ Strateegia väljatöötamine, s.t nii hetkeolukorra ja vajaduste analüüs kui ka visioonide väljatöötamine ja eesmärkide seadmine toimus koostöös kalandusvaldkonna osapooltega (kutselised kalurid, kalandusega seotud turismiettevõtjad, kalanduse valdkonna MTÜ-d, KOV-d jne). Strateegiakoosolekud toimusid pehimõttel, et kaasatud oleksid inimesed eri regioonidest.
- ▶ Kõik tegevusgrupid on kalanduspiirkondade strateegiad enda kodulehel avalikustanud.

Kalandusstrateegiate koostamisel võeti arvesse riiklikke, maakondlikke ja kohalike omavalitsuste arengudokumente.

3. Ülevaade hetkeolukorrast

Kalanduspiirkondade strateegiatest selgub, et piirkondade suurimad probleemid ja vajadused seonduvad valdkonna madala tulukuse, kalavarude madalseisu ning infrastruktuuri kehva seisukorraga. Domineerib üksikkalurite tegevusel põhinev ärimudel ning vähene ühistegevus. See on jätnud kalurid kala realiseerimisel nõrgale positsioonile ja võimaldanud kala kokkuostjatel hindu dikteerida. Kalanduspiirkonna elanikud tunnetavad probleeme ning vajadust rakendada meetmeid rannakalanduse hääbumise takistamiseks.

3.1 Kalanduspiirkondade üldiseloostus

Alljärgnevalt on esitatud lühiülevaade Eesti kalanduspiirkondadest. Iga piirkonna kohta tuuakse välja lühikirjeldus (sh piirkonnaga hõlmatud territoorium, elanike arv jms). Lisaks on strateegiates kirjeldatu põhjal välja toodud iga kalanduspiirkonna eripära. Peatükis esitatud andmed põhinevad kalanduspiirkondade strateegiatel või kalanduspiirkondade enda poolt esitatud andmetel⁶.

3.1.1 Harjumaa kalanduspiirkond

Harjumaa kalanduspiirkonda kuuluvad Harju maakonna mereäärsed vallad, kuid sinna ei kuulu otseselt Tallinn ja Maardu linn. 2008. aastal elas Harjumaa kalanduspiirkonnas kokku 38 142 inimest, lisaks Tallinn (409 661 elanikku) ja Maardu linn (16 407 elanikku). Kalandustoodete töötlemises ja vesiviljeluses hõivatuid on piirkonnas ligikaudu 1 060⁷. Kalandustoodete töötlemisega tegelevaid mikroettevõtteid on kalanduspiirkonnas neli, otseturustamise võimalused on kolmes kohas ning kalandusturismi teenust pakuvad kolm ettevõtet. Sadamaid ja lossimiskohti on piirkonnas ligikaudu 100, mis on umbes viiendik kõikidest Eesti kalasadamatest.

Kutselisi kalureid on piirkonnas 393 ning nende keskmine vanus on 52 aastat. Kalurite arv on pidevalt vähenenud, seda enamasti piirkonna muude ahvatlevamate teenimisvõimaluste tõttu. Piirkonna püügimaht 2008. aastal oli 239 417 kg,

Piirkonna eripära:

- ▶ Piirkonnal on soodne asukoht nii oluliste infrastruktuuride kui ka suurte turgude asupaiga suhtes.
- ▶ Kalanduse osakaal maakonnas kõikidest tegevusaladest on vaid 0,4%.
- ▶ Soome lahe kalandus ei ole koondunud sadamatesse, vaid enamuse kalapüüki toimub hajutatult rannajoonel laotrikohtades.

⁶ Kalandusstrateegiates puuduva info kogumiseks saadeti kalanduspiirkondadele 2010. a mais infopäringud, millest antud peatükis lähtutakse. Töö koostajad ega Tellija ei ole kalanduspiirkondade poolt esitatud andmete paikapidavust eraldi kontrollinud.

⁷ k. a Tallinn ligikaudu 1000 ja Maardu ligikaudu 30

- ▶ Vesiviljelus kalanduspiirkonnas pole eriti laialdaselt arenenud.
- ▶ Olenemata sellest, et Harjumaa rannajoonel paikneb ligikaudu 100 sadamat ja lossimiskohta, on kaluritel sadamakohtadest puudus (mõnedes sadamates on sadamateenused kaluritele liialt kallid, omanik pole huvitatud kalureist, mõnel pool on probleemiks kehv olukord ning elementaarsemate tingimuste puudumine).

3.1.2 Hiiumaa kalanduspiirkond

Hiiumaa kalanduspiirkonnas on 10 097 elanikku, seega on Hiiumaa kalanduspiirkondadest elanike arvult väikseim. Hiiumaa rannikumere võib jagada kolmeks: suhteliselt suletud riimveeline Väinameri, avatud põhjarannik ning liivane ja madal Mardihansu laht. Hiiumaa kutselised kalurid eristavad seitset püügipiirkonda, piirkonna müügimaht 2008. a oli 108 471 kg.

Kalasadamaid ja lautrikohti on Hiiumaa kalanduspiirkonnas 67, püügiloa omanikke on 160. Kutseliste kalurite keskmine vanus on ligikaudu 48 aastat. Kala töötlemisega tegeleb Hiiumaa kalanduspiirkonnas üks ettevõtte⁸, vesiviljeluses on hõivatud kaks inimest. Kalaturismi teenuse pakkumisega tegeleb Hiiumaal aktiivselt rohkem ettevõtteid kui teistes kalanduspiirkondades - 21 ettevõtet. Värsket kala on võimalik osta Hiiumaa Tarbijate Ühistu ja AS Hiiumaa Mereagentuur kauplustest ning Kärkla turul asuvast müügipunktist, samuti üheksas sadamas otse paadist.

Piirkonna eripära:

- ▶ 49% Hiiumaa kutselistest kaluritest kuulub mõnda kalanduse või ettevõtlusega seotud organisatsiooni.
- ▶ Väinameres on viimastel aastatel väljapüük oluliselt vähenenud. Märgatavalt on suurenenud kormoranide ja hüljeste arvukus.
- ▶ Kokkuvõttes on kalavarude seis halb (va mõne liigi, näiteks lesta osas).

3.1.3 Läänemaa kalanduspiirkond

Läänemaa kalanduspiirkond asub Lääne-Eesti suhteliselt hõredasti asustatud rannikualal. Piirkond hõlmab kaheksat valda, 01.01.2008 seisuga elas seal 11 298 elanikku. Enamikus omavalitsustes rahvastik väheneb, kahes vallas püsib elanike arv samal tasemel, ühes vallas elanike arv vähesel määral kasvab. 2009. aasta seisuga oli Läänemaal 177 kutselist kalurit, nende keskmine vanus oli ligikaudu 52 aastat. Kalanduspiirkonnas on 74 sadamat ja lossimiskohta, 2008. a püügimaht oli piirkonnas 101 623 kg. Üks mikroettevõtte tegeleb kalanduspiirkonnas kalandustoodete töötlemisega, selles on hõivatud üheksa inimest. Kalandusturismi teenuse pakkumisega tegeleb üheksa ettevõtet, otseturustamiseks on olemas kaks kioskit (üks Haapsalus ja üks Lihulas).

⁸ 2010. a mai seisuga töötajaid puuduvad

Piirkonna eripära:

- ▶ Piirkonda tervikuna võib hinnata kui ääremaad (välja arvatud Haapsalu linn), palju inimesi töötab väljaspool kodukohta.
- ▶ Piirkond asub eemal Eestit läbivatest olulisematest magistraalidest.
- ▶ Läänemaa sadamate Rohuküla ja Virtsu kaudu toimub ühendus Saaremaa, Hiiumaa ja Vormsiga.
- ▶ Oluline osa Läänemaast on kaitsealune: koos NATURA 2000 hoiualadega on kaitse all 29% Läänemaa territooriumist. Looduskaitseliste objektide rohkusest tingituna on Läänemaa kaluritele seatud teistest rohkem piiranguid püükidele ja merel liikumisele.
- ▶ Kalanduse osatähtsus oli piirkonnas suhteliselt suur eelmisel sajandil, kuid viimasel kümnendil on see oluliselt vähenenud.

3.1.4 Peipsi järve kalanduspiirkond

Peipsi kalanduspiirkond koondab omavalitsusi Ida- Virumaal, Jõgevamaal, Tartumaal ja Põlvamaal. Kalanduspiirkond hõlmab Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve ääres asuvat 15 ning kuus Vooremaa järvede ja Suur-Emajõe äärset omavalitsust. Peipsi kalanduspiirkonna territooriumil on 30 723 elanikku. Kutselisi kalureid 2008. a seisuga oli piirkonnas 335 – 393, kalurkond on keskmiselt noorem kui teistes piirkondades – kutseliste kalurite keskmine vanus on ligikaudu 43 aastat. Kalandustoodete töötlemises ja vesiviljeluses hõivatuid on piirkonnas 263, kala töötlemisega tegelevaid mikroettevõtteid on 11. Kalasadamaid ja lossimiskohti on piirkonnas 72. 2008. a püügimaht oli 2 089 305 kg, mis on kalanduspiirkondade võrdluses üks suurimaid.

Kalandusturismiga tegelevad piirkonnas 13 ettevõtet. Otseturustamise võimalused on järgmised: Rāpina turg, Kolkja müügikoht, Katroni, 3Kuldkala ning Mehikoorma, Kallaste, MIF Laine, Omedu Rand, Vasknarva, Lohusuu ja Alajõe sadamad, lisaks viis suitsukala müügikohta.

Piirkonna eripära:

- ▶ Peipsi järve kalanduspiirkond on rikas oma kultuuripärandi poolest. Kultuuripärandi rikkus on suur turismimagnet, kuid seni ei ole osatud seda piisavalt hästi pakkuda.
- ▶ Suureks probleemiks on huvi puudumine ühistöö vastu. Enamik veekogude äärseid maid on erastatud. Pigem panustatakse rohkem enda raha, kui tehakse väiksemate panustega ühistööd.
- ▶ Peipsi sadamate probleemiks on ka nn liikuvad liivad, mis nõuavad kulukate ning mahukate muulide lainetõkete rajamist või regulaarset sissesõiduteede süvendamist.
- ▶ Potentsiaalne koostöö Venemaaga, mis eriti turismi arendamisel annaks võimaluse oluliseks arenguhüppeks (näiteks laevaliikluse tekkimine Eesti ja Venemaa vahel).

3.1.5 Pärnumaa kalanduspiirkond

Tegevuspiirkond asub Pärnu ja Liivi lahe ääres. MTÜ Liivi Lahe Kalanduspiirkonnas elas 1.01.2009 seisuga 22 113 inimest. Piirkond hõlmab seitsme valla ja ühe linna territooriumit Pärnu maakonnas. Tegevuspiirkonnas on 72 sadamat ja lossimiskohta, kutselisi kalureid on piirkonnas 353, kelle keskmine vanus on üle 45 aasta. Kalanduspiirkonna püügimaht oli 2008. a 11 276 251 kg, mis on kõikidest kalanduspiirkondadest suurim. Kalandustoodete töötlemises ja vesiviljeluses hõivatuid on 390, mis on samuti kalanduspiirkondade võrdluses üks suurimaid näitajaid.

Piirkonna eripära:

- ▶ MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuspiirkond on tuntud kui Eesti kalarikkam piirkond. Liivi laht, mille hulka kuulub ka Pärnu laht, on suurima püügimahuga rannakalanduse piirkond Eestis: 2008. a püüti seal 89% kogu Eesti rannapüügist.
- ▶ Pärnumaa kutseliste kalurite arv moodustab 26,5% kogu Eesti kutseliste kalurite arvust.
- ▶ Pärnumaal on 25% Eesti kalasadamatest ja lossimiskohtadest. Enamikul nendest puudub sadamapass ja sadam ei ole kantud sadamaregistrisse.
- ▶ Pärnu laht on olnud ka üks tähtsamaid ahvena püügipiirkondi Eesti rannikumeres. Pärnu laht on üheks olulisemaks koha kudemisalaks Eesti rannavetes.
- ▶ Pärnumaa tegevuspiirkond on rikas looduslike puhkeressursside poolest, mis annab võimaluse edukalt arendada turismimajandust.

3.1.6 Saaremaa kalanduspiirkond

Saaremaa kalanduspiirkond ühtib oma piiridelt Saare maakonnaga, kuid sinna ei kuulu maakonna keskuseks olev Kuressaare linn. 2008. aastal elas Saaremaa kalanduspiirkonnas 19 889 elanikku. 2008. aastaks väljastati 239 kaluri kalapüügiluba. Kutseliste kalurite keskmine vanus on 61 aastat, mis on kalanduspiirkondade võrdluses kõige kõrgem. Saare maakonna maa-asulates elavate primaarsektoris (põllumajandus, metsamajandus, kalandus) hõivatute osatähtsus on viimase kümne aastaga vähenenud 23,7 protsendilt 14,9 protsendile. Piirkonna püügimaht oli 2008. a 383 000 kg. Kalatöötlemisega tegeleb kolm mikroettevõtet, kala töötlemise ja vesiviljelusega on hõivatud 248 inimest. Kalasadamaid ja lossimiskohti on kalanduspiirkonnas 65, kalaturismi teenuseid pakuvad viis ettevõtet. Otseturustamine toimub TÜ kauplustes, kalapoes, suurtes kaubanduskeskustes ja sadamates otse.

Piirkonna eripära:

- ▶ Saare maakond on üks Eesti juhtivaid turismipiirkondi – külastajate üldarvu järgi neljandal kohal, ent võrreldes elanike arvuga kõige külastatavam maakond.
- ▶ Rannakalandus on Saare maakonnas sajandeid tegevusvaldkonnana olulisel kohal olnud.
- ▶ Viimase kümne aasta jooksul on Saaremaa kalanduspiirkonnas rannakalanduses püütud kalakogused pidevalt vähenenud.

- ▶ Samas on rannapüük Saare maakonnas siiski jätkuvalt sotsiaalselt oluline elatusvõimalus maapiirkondades, kus võimalike elatusallikate arv on üsnagi piiratud.
- ▶ Rannapüüki raskendab kalurite püüniseid lõhkuvate hallhüljeste arvukus, mis on pidevalt kasvanud. Väinameres on rannakalade loodusliku vaenlase, kormorani, arvukuse märgatav suurenemine takistanud kalavarude taastumist.

3.1.7 Virumaa kalanduspiirkond

Kalanduspiirkond hõlmab üheksat omavalitsusterritooriumi Lääne- ja Ida-Virumaal (seitse valda ja kaks linna) piki Eesti põhjarannikut ning Narva jõe kesk- ja alamjooksu vasakkallast Eesti idapiiril. Ida-Virumaal asetsetakse majandusliku ja rahvastikulise keskuspiirkonna, s.o selliste suurte linnade nagu Kohtla-Järve, Jõhvi, Sillamäe ja Narva lähedal. Lääne-Virumaa ranna lähedal pole nii suuri linna, see-eest on seal suurem orientatsioon puhkajatele ja turistidele.

Tegevuspiirkonnas elab 18 158 elanikku, rahvastik väheneb ja vananeb. Kutselisi kalureid on kalanduspiirkonnas 239, nende keskmine vanus on ligikaudu 58 aastat. Kalasadamaid ja lossimiskohti on piirkonnas 50, 2008. a püügimaht oli 587 300 kg. Kalandusturismi teenuse pakkumisega kalanduspiirkonnas ei tegeleta⁹, kalandustoodete töötlemisega tegelevad piirkonnas neli mikroettevõtet. Otseturustamiseks on liikuv kalaauto maakohtades, Rakvere, Narva-Jõesuu, Kunda linnaturg.

Piirkonna eripära:

- ▶ Virumaa rannal paikneb hulk sadamaid ja lossimiskohti, kuid enamik neist on amortiseerunud ja puuduvad tänapäevased kalapüügi teenindamiseks vajalikud seadmed.
- ▶ Kolmanda sektori aktiivsus on pigem tagasihoidlik. Merenduse teemal laiemalt on viimastel aastatel olnud aktiivsed omavalitsused.
- ▶ Vesiviljelusega kalanduspiirkonnas ei tegeleta.
- ▶ Kalavarud on vähenenud.

3.1.8 Võrtsjärve kalanduspiirkond

Võrtsjärv on Eesti suurim siseveekogu. Võrtsjärve kalanduspiirkond hõlmab üheksa valla territooriumit kolmest maakonnast (Tartumaa, Viljandimaa ja Valgamaa). Võrtsjärve kalanduspiirkonnas tegutses kaluri kalapüügiloo omanikke ja abikalureid 1. aprilli 2008. aasta seisuga 41 (sh üks kalakasvataja), nende keskmiseks vanuseks oli 51 aastat. Kokku on kalanduspiirkonnas ligikaudu 18 000 elanikku. Sadamaid ja lossimiskohti on kalanduspiirkonnas 33, mis on kalanduspiirkondade võrdluses kõige vähem (moodustab kokku 6% kõikidest

⁹ 2010. a mai seisuga

kalasadamatest). Üks mikroettevõtte tegeleb piirkonnas kala töötlemisega ning kalaturismi teenuseid pakub 10 ettevõtet. Kalandustoodete töötlemises ja vesiviljeluses hõivatuid on viis. Piirkonna 2009. a püügimaht oli 338 000 kg. Otseturustamine toimub Viljandi turul.

Piirkonna eripära:

- ▶ Kalamajanduse seisukohalt on Võrtsjärve näol tegemist eripärase veekoguga, kus kõrvuti looduslike kalaliikidega on suure tähtsusega angerjas, mille varude säilitamiseks investeeritakse igal aastal suuri summasid.
- ▶ Olulist rolli mängivad Võrtsjärvega seotud tegevuste kavandamisel ja elluviimisel erinevad Võrtsjärve kaitsega seotud nõuded. Kõige ulatuslikum nendest on Natura 2000 hoiuala.
- ▶ Ametlikel andmetel (sadamaregister) ei ole 2008. aasta detsembri seisuga Võrtsjärvel ühtegi nõuetele vastavat sadamat ega lossimiskohta.

3.2 Kalanduspiirkondade peamised probleemid ja vajadused

Alljärgnevalt on kirjeldatud strateegiatest ilmnenu kalanduspiirkondade suurimaid probleeme ning vajadusi.

3.2.1 Kalanduse infrastruktuuri halb seisukord

Kõik kalanduspiirkonnad tunnetavad vajadust infrastruktuuri ja materiaalse baasi (sadamad sinna juurde kuuluvaga, püügivahendid, paadid, töötlemisvahendid) olukorra parandamiseks tehtavate investeeringute järele.

Kuigi üldjuhul on sadamad ja lossimiskohad olemas (v.a Võrtsjärve kalanduspiirkond, kus 2008. a seisuga nõuetele vastavad sadamad ja lossimiskohad puudusid), toovad kõik kalanduspiirkonnad probleemina välja nende halva tehnilise seisukorra. Sadamate ja lossimiskohtade halb olukord on üheks suurimaks probleemiks kõikides kalanduspiirkondades. Suur osa sadamaid ei vasta sadamaseaduse nõuetele ja mereohutuse tingimustele.

Strateegiatest selgub, et ligipääsud merele (sadamad, lautrid, slipid ja nende juurde viivad teed) on amortiseerunud ning sadamarajatised ja nende juurde kuuluvad infrastruktuurid (vesi, elekter, kütus, reovesi, valve, kala esmatöötlemise võimalused) on sadamatel tihti puudu või olemas vaid osaliselt. Mitmel pool on puudu või amortiseerunud kala töötlemise vahendid (külmhooned, külmkambrid, muud jahutusseadmed, jahutusega varustatud autod/konteinerid, suitsuahjud, jäägeneraatorid, kalaköögid). Sadamates puuduvad võimalused kalapaatide ja püügivahendite remondiks, hoolduseks ja hoidmiseks. Kalurite paadid on vanad ja halvas seisukorras.

Vajaminevate arendustegevuste tegemata jäämise peamiseks põhjuseks on rahanappus. Samas on mõnedes piirkondades probleemiks ka keerulised omandisuhted, konfliktid kalurite, ettevõtjate ja kohalike elanike vahel, mis takistavad ühiste jõududega infrastruktuuri arendamist. See on

probleemiks näiteks Saaremaa kalanduspiirkonnas. Võrtsjärve piirkonna strateegia kohaselt valitseb seal kaasomanike huvide konflikt, mistõttu on keeruline saavutada kokkuleppeid tegutsemiseks. Pärnumaa kalandusstrateegia toob välja, et paljudes sadamates on sadamaala jaotunud mitme omaniku vahel, mis raskendab investeringute tegemist sadama infrastruktuuri.

3.2.2 Puudulikud kala väiketöötlemise ja turustamise võimalused

Kala töötlemisega tegeletakse kalanduspiirkondades vähe. See on seotud sellega, et puuduvad tänapäevased tootmishooned, tootmisseadmed ja -liinid, külmutus- ja jahutusseadmed, pakendamisliinid ning väikeettevõtte tingimustele vastavate ajakohaste tootmistehnoloogia alaste teadmistega inimesed.

Rannakalanduse realiseerimisviisidest on esimesel kohal värske esmatöötlemata kala ja otseturustus isiklike kontaktide kaudu. Suuremad värske kala kogused turustatakse otse esmakokkuostjale või kalatööstusele, mis dikteerivad kala hinda vastavalt nõudluse-pakkumise hetkeolukorrale, sest kaluritel pole võimalusi värske kala pikaajaliseks hoidmiseks. See on põhjustanud olukorra, kus kokkuostuhinnad on madalad, kalurite sissetulekud väikesed ja ebastabiilsed ning kalapüügi hooajalisusest tingituna on aastas perioode, kus kaluritel sissetulek puudub. Kalanduse madal tulukus toob aga kaasa kalurite arvu pideva vähenemise ning sellega seoses olulise oskusteabe äravoolu. Seda toovad oma strateegias probleemina välja Saare-, Lääne- ja Harjumaa ning Peipsi järve kalanduspiirkond.

Kala väärindamine ja turustuse parem korraldamine võimaldaks kalurite sissetulekuid samade püügimahtude juures suurendada. Kalade väärindamiseks on vajalik soetada seadmed ja omandada oskusteave. Kala säilitamis- ja töötlemistingimuste loomine aitaks vähendada hooajalisust, suurendaks ühtlasi piirkonna kalurite ja ettevõtjate sissetulekut ning tagaks piirkonna küllastajale aastaringse võimaluse kalasaagist osa saada. Seetõttu on vajalik juurutada väikesemahulist kala esmatöötlemist kohapeal ning kala- ja vesiviljelustoodete ühist otseturustamist lõpptarbijale. Rannakalanduses oleks otstarbekas luua oma mikrotööstused, mis on suunatud otseturustusele ning oleksid paindlikud. Oluline on mõelda kalurite ühistegevusele, mille abil on võimalik alandada logistika ja turustamiskulusid, aga ka koostööle näiteks turismiettevõtjatega.

3.2.3 Kalurite madalad sissetulekud

Enamiku kalurite jaoks on kalapüük kõrval- või täiendav tegevus lisaks põhitegevusele. Ainult kalapüügist elatuvate kalurite hulk on väike ning vajatakse lisategevusi oma sissetulekute tagamiseks.

Näiteks moodustab 80% Läänemaa kalurite jaoks kalapüügist saadav sissetulek alla 30% kogusissetulekust. Vaid 8% kalurite jaoks moodustab kalapüügist saadav tulu üle 50%

kogusissetulekust. Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia kohaselt on ainult kalapüügist elatuvate kalurite hulgaks vaid 3–10% kogu rannakalurkonnast.

Rannakultuuri ja püügitraditsioonide säilimise seisukohalt on oluline, et kalurid leiaksid muid sissetuleku teenimise võimalusi kodu lähedal. Kalurid teenivad täiendavat sissetulekut näiteks turismiteenuseid, käsitöö- ja tööstustooteid jms pakkudes. Niisuguse mitmekesise majandusmudeli teadlik juurutamine aitaks kaasa rannakalanduse ja rannakülade jätkusuutlikkuse tagamisele. Lisaks võimaldab see mitmekesistada piirkonna majandusstruktuuri, vähendada kalapüügi hooajalisusest tulenevaid riske ning tuua piirkonda täiendavat tulu.

3.2.4 Vähene ühistegevus

Rannakalanduses eksisteerib valdavalt üksikkalurite tegevusel põhinev ärimudel ning kalurite ühistegevuse osa on väike. See on jätnud kalurid kala realiseerimisel nõrgale positsioonile ja võimaldanud kala kokkuostjatel hindu dikteerida. Teisest küljest raskendab kalurkonna hajutatus investeeringute tegemist.

Kalanduspiirkondades eksisteerib olukord, kus kokkuostuhinnad on madalad ja kalurite sissetulek väike, mistõttu on kalurid sunnitud otsima alternatiivseid sissetulekuallikaid ning toimub kalurkonna vananemine, kuna valdkond ei ole väikese sissetuleku tõttu noortele atraktiivne. Kalanduspiirkonnad tunnevad tungivat vajadust ühistegevuse suurendamise järele.

Ühistegevus tagaks parema turu- ja hinnainfo, mis võimaldaks saaki realiseerida õigel ajal õiges kohas ehk saada kala eest väärilist ja õiglast tasu ning vähendada hinnakõikumist. Vajadus on oma kokkuostusüsteemi ja kala väärindamise järele piirkonnas.

Samuti seondub vajadus ühistegevuseks investeeringute tegemisega. Üksikkaluri investeerimisvõime on tunduvalt väiksem kui kalurite rühmal. Kalurite väikese sissetuleku ning ühistegevuse puudumise tõttu jäävad tegemata vajalikud investeeringud kala töötlemisse, tootearendusse, turustamisse jne. Suuremad investeeringud eeldavad koostööd. Ühistuline tegevus annab võimaluse osaleda ühishangetel, mis pakub kalurile olulist kokkuhoidu investeeringute tegemisel. Suuremat organiseerumist eeldab ka vajadus astuda konstruktiivsesse dialoogi riigipoolsete kohalike olusid arvestavate kalandusalaste regulatsioonide kujundamiseks. Strateegiad toovad põhiliste koostöövajadustena välja koostöö ühisel hankimisel, koostöö/ühistegevuse ühisel haldamisel, lokaalse koostöö, piirkonnasisese koostöö, koostöö piirkondade vahel, rahvusvahelise koostöö, s.o mitmetasandiline koostöö tegevussuundades, valdkondadevaheline koostöö (nt LEADERiga), koostöö vajaduste selgitamisel, kokkuleppimisel, huvide ühisel esindamisel ning koostöö finantseerimisel ja rahaliste vahendite hankimisel.

3.2.5 Rannakülade kasutamata turismipotentsiaal

Kalanduspiirkonnad toovad oma strateegiates välja, et piirkondadel on olemas eeldused turismi arendamiseks. Olemas on traditsioonilised huvitava ajaloo ja kultuuripärandiga rannakülad, kaunis looduskeskkond, enamasti on piirkondades olemas ka turismitooted ning turismiteenuste võrgustik.

Samas leitakse, et rannakülade turismipotentsiaal on suures osas veel kasutamata. Iseloomulik on valdavalt vähene organiseeritus, alternatiivsete turismitegevustega ei ole piisavalt tegeletud.

Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia toob näiteks välja, et vähe on kohti, kus pääseks merele huvisõidule, kus saaks proovida värskelt valmistatud kohalikku kala või veeta lihtsalt aega rannaküla miljöös. Pärnumaa kalanduspiirkond nimetab probleemina kalandussektori, turismiettevõtete ja taluturismiga tegelevate ettevõtjate vahelise nõrga koostöö, mistõttu ei ole välja arendatud ka turismitooted kalandussektoris. Seetõttu on vajalik tihedam koostöö rannakalurite ja turismiettevõtjate vahel, et kalaturismist kujuneks oluline lississetulekuallikas kaluritele.

Turism rannakülades on omakorda tihedalt seotud rannakülade taaselustamise ja sealsete elutingimuste parandamisega, mis sõltub kohalikust kogukonnast. Paljusid rannakülasid iseloomustab elanikkonna kahanemine ja noori elujõulisi püsielanikke on vähe. Et vältida kalurkonna vananemist ja traditsioonide hääbumist, tuleks leida võimalusi kaluriameti populariseerimiseks ning piirata seeläbi noorte äravoolu. Tuleks leida võimalusi piirkonna taaselustamiseks ja atraktiivsemaks muutmiseks.

3.2.6 Strateegia tegevussuundade rakendamiseks vajalike teadmiste puudus

Strateegia tegevussuundade rakendamine eeldab selleks vajalikke teadmisi ja oskusi omava inimressursi olemasolu. Kalanduspiirkonnad toovad oma strateegiates välja, et rannakaluritel puuduvad teadmised kala väiketöötlemise ja turismiteenuse pakkumiseks, samuti jääb puudu projektijuhtimise ja -kirjutamise oskustest ning vajatakse nõuandeid ka tegevuse mitmekesistamise alal.

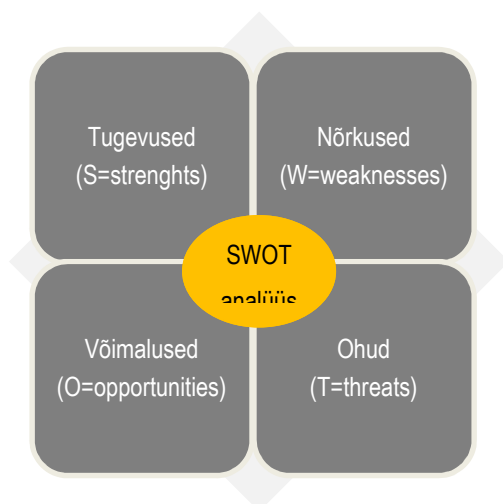
Pärnumaa kalanduspiirkonna strateegia toob välja, et tänaseni ei ole rannakalurid saanud piisavalt tutvuda välisriikide kogemustega, näha oma silmaga, milline näeb välja moodsa infrastruktuuriga rannaküla, kalaturg jne. Kogemusi on vaja saada logistikasüsteemide väljatöötamiseks ja rakendamiseks ning turundusahela käivitamiseks. Saaremaa kalanduspiirkonnas tuuakse muu hulgas välja ka kalurite vähene võõrkeelteoskus, mis on nõrkuseks kalaturismiga tegelemisel.

Kõigi nende oskuste omandamiseks on väga oluline rõhk täiend- ja ümberõppel. Olulised on projektide koostamise ja juhtimise oskused, selleks, et rahastada koolitustegevusi, samuti leida võimalusi lisategevuste rahastamiseks erinevate programmide ja meetmete alusel väljaspool kalandussektorit.

3.3 Kalanduspiirkondade olukorra kokkuvõttev analüüs

Alljärgnevalt on kokkuvõtvalt kirjeldatud kalanduspiirkondade sisemisi tugevusi ja nõrkusi ning väliseid võimalusi ja ohtusid. Esitatud on kokkuvõtte kalanduspiirkondade poolt läbiviidud SWOT analüüsides.

Joonis 3. SWOT analüüsi metoodika kirjeldus

- ▶ **SWOT-analüüs** on strateegiline planeerimisvahend, millega hinnati kalanduspiirkonna sisemisi tugevaid külgi (i. k. *strengths*), nõrku külgi (*weaknesses*) ning kalanduspiirkonna väliseid võimalusi (*opportunities*) ja ohte (*threats*).

3.3.1 Tugevused

S

W

O

T

Kalanduspiirkondades on olemas pikaajaline kalanduse traditsioon ning kogenud ja pühendunud kalurkond, mis on piirkondade oluliseks tugevuseks. Püügi seisukohalt on tugevuseks nõudlus kalaressursi järele. Olenemata kehvast tehnilisest seisukorrast on sadamad ja lautrikohad üldjuhul olemas (v.a Võrtsjärve piirkond, kus 2008. a seisuga nõuetele vastavad sadamad ja lossimiskohad puudusid). Piirkonnas on olemas isetegemise traditsioonid, mis soodustab tegevuse mitmekesistamist. Turismi arendamise seisukohalt on tegevuspiirkondadel väga tugev turismipotentsiaal ning huvirühmad, kes tunnevad turismitegevuse laiendamise vastu huvi. Eksisteerivad ajaloolised rannakülad, säilinud on nende traditsioon ja mereline pärand, mida kalanduspiirkonnad saaksid ära kasutada turismi eesmärgil.

Oluliseks tugevuseks on ka kohalike tegevusgruppide olemasolu ja tegutsemine kalanduspiirkondades, mis aitab kaasa piirkonna arendamisele ning on heaks aluseks ühistegevuse elluviimisele kalurite, ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste vahel. Sellised organisatsioonid tegutsevad kõikides kalanduspiirkondades.

3.3.2 Nõrkused

Kõikides kalanduspiirkondades on ka sisemisi nõrkusi. Ühelt poolt on need seotud sellega, et puudub võimalus vajalike investeeringute tegemiseks, teiselt poolt on nõrkuseks teadmiste puudus uuenduste sisseviimiseks.

Kalapüügi seisukohalt on suurimaks nõrkuseks olemasolevate sadamate ja lossimiskohtade halb tehniline seisukord. Samuti puuduvad kala käitlemiseks, jahutamiseks, töötlemiseks ja turustamiseks vajalikud tingimused. Olemasolev tööstuskinnisvara on halvas seisukorras. Puuduvad tehnoloogia alased teadmised uute toodete tootmise korraldamiseks. Turustamiseks puuduvad vajalikud kontaktid. See on oluliseks nõrkuseks või isegi takistuseks kala väärimdamisel ja turustamisel.

Mere- ja kalaturismiteenuse pakkumise kogemus ja oskusteave rannakalurite hulgas on vähene, mistõttu ei kasutata mereturismi potentsiaali ära. Kalurite püsielanikkond väheneb, mis tekitab oskuste ja traditsioonide hääbumise ohu.

Kõikide valdkondadega seotud läbivaks nõrkuseks on rahanappus, mille tõttu on investeeringute tegemise võimekus väike. Samuti on uuenduste tase sageli madal ning kalurid ei suuda uuendustega kaasa minna, kohati on valmidus koostööks vähene.

Koolituste seisukohalt napib kohapealset oskusteavet ning koolitajate ja spetsialistide ring on kitsas. Sihtrühma huvi koolituste vastu on kalanduspiirkondade lõikes erinev. Kui Virumaa strateegia toob välja, et piirkonnas on piisavalt koolitushuvilisi inimesi, mis on koolitustegevuste puhul tugevuseks, siis näiteks Hiiumaa ja Võrtsjärve kalandusstrateegiates tuuakse koolitustegevuste all nõrkusena välja vähest huvi enesetäiendamise vastu.

3.3.3 Võimalused

Strateegiad sätestavad võimalused, mis kalanduspiirkondades eksisteerivad tulenevalt väliskeskkonnast. Ühe kõige olulisema võimalusena näevad kalanduspiirkonnad mitmekesiste toetuste taotlemise võimaluste olemasolu. ELi finantsvahendeid tuuakse läbivalt välja nii kalanduspiirkondade kui ka tegevussuundade lõikes. Meetme 4.1 vahendite kõrval tuuakse välja ka riiklikud toetusvõimalused. Toetuste taotlemise võimalused võimaldavad teha suuremahulisi investeeringuid. Eraldi nimetatakse strateegias ka näiteks ettevõtluse laialdast toetamist. Lisaks toetustele on kalanduspiirkondadele kättesaadav ettevõtluse tugisüsteemi võrgustik (maakondlikud arenduskeskused – nõustamine ja koolitus) ja riigi soosiv hoiak uuenduste suhtes.

Mõned strateegiad toovad välja kala ja kalatoodete siseturu nõudluse kasvu. Võimalik on võtta kasutusele moodsaid tehnoloogiaid ning õppida teiste kogemusest. Näiteks toob Võrtsjärve kalanduspiirkond ühe võimalusena välja kasutada töötlemise ja turustamise planeerimisel Eestis juba hästi toimivate kalakasvatuste ja töötlemisettevõtete kogemusi ja ettepanekuid uute ettevõtete rajamisel ning teadusuuringuid.

Turismisektorit iseloomustab üldine turismisektori areng ja turistide huvi. Turismivaldkonnas tuuakse välja võimalik koostöö piirkonna LEADERi tegevusgruppidega või muude kolmanda sektori organisatsioonidega. Turismi üldine areng annab kalanduse valdkonna mikroettevõtetele võimaluse oma tegevuse mitmekesistamiseks. Tegevuse mitmekesistamise puhul on üheks võimaluseks traditsiooniliste toodete populaarsus ja madalad sisenemisbarjäärid (s.t tegurid, mis takistaksid turule tulemist).

Koolitustegevuse puhul on võimaluseks hea koostöö riiklike asutustega (näiteks Keskkonnaamet, Põllumajandusministeerium vms) ning juba nimetatud toetusvõimalused.

Võimaluste puhul on oluliseks märksõnaks koostöö. Ühistegevus ei peaks toimuma ainult piirkonnasiseselt (ettevõtted, kohalik elanikkond, kalurid), vaid ka näiteks kalanduspiirkondade vahel. Näiteks toob Virumaa kalandusstrateegia võimalusena välja koostöö teiste kalanduspiirkondadega nii turismivaldkonnas kui ka kalandustoodete turustamises. Koostöös nähakse võimalust ka survestamiseks keskkonnavaldkonnas küsimustes. Peipsi kalandusstrateegia toob välja nende eripärasest asukohast tuleneva koostöövõimaluse Venemaaga turismi ja kalanduse valdkonnas.

3.3.4 Ohud

Kalasadamate ja lossimiskohtade puhul on suurimaks ohuks sadamaomanike vähene omafinantseerimisvõimekus ning investeeringute ebaühtlane jagunemine piirkonniti. Võib juhtuda, et suuri objekte ei jõuta lõpuni ehitada. Ohuks on ka ühistegevuses kokkuleppele mitte jõudmine. Kalandusotstarbelised sadamad konkureerivad turismisadamatega. Mitmes kalanduspiirkonnas on ohuks kalavarude vähenemine (näiteks Saaremaa, Hiiumaa, Läänemaa, Peipsi järve, Virumaa, Pärnumaa, Harjumaa kalanduspiirkond).

Kala töötlemise ja turustamisega kaasnevad ohud seonduvad suures osas samuti investeeringuvõime vähesuse ning ühistegevuse mittetoimimisega. Kohati võib ohuks olla vahendajate huvi puudus kaluritepoolse kalandustoodete otseturustamise vastu. Turismi valdkonnas võib olla ohuks potentsiaalsete külastajate arvu vähenemine nende rahaliste võimaluste puudumise tõttu, mida võimendab konkureerimine piirkonna teiste turismiobjektidega. Ohuks võib olla ka see, et ei suudeta tagada teenuste ja toodete kvaliteeti, mis tekitab negatiivset mainet.

Nii tööstuse kui ka turismiga seoses toob näiteks Virumaa strateegia välja keskkonnareostuse ohu. Tegevuse mitmekesistamisel võib ohuks olla klientide ostuvõime vähenemine majandussurutise tingimustes. Samuti võib juhtuda, et tegevuste mitmekesistamist ei korraldata läbimõeldult ja piirkonda tervikuna käsitledes, mistõttu ei saavutata loodetud efekti.

Koolitustega seonduvaks ohuks võib olla majanduslikust olukorrast tingitud huvi vähenemine koolituste vastu. Samuti võivad ebakvaliteetsed koolitused viia alla koolituste maine. Eksisteerib ka oht, et koolitustel omandatud ei suudeta ellu rakendada.

KOKKUVÕTE

- Eesti on jaotatud **kaheksaks kalanduspiirkonnaks**. Mereäärsetes piirkondades (Väinameri, Liivi laht ja Soome laht) tegutsevad **Harjumaa, Hiiumaa, Läänemaa, Pärnumaa, Saaremaa ja Virumaa** kalanduspiirkonnad. **Peipsi järve ja Võrtsjärve** kalanduspiirkonnad tegutsevad siseveekogude ääres.

Kõikides kalanduspiirkondades tegutsevad kohalikud kalanduse tegevusgruppid, mis aitab kaasa piirkondade arendamisele ning on heaks aluseks ühistegevuse elluviimisele kalurite, ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste vahel.

Ülevaade rannakalanduse hetkeolukorrast

Kokku elab Eesti kalanduspiirkondades umbes 170 000 inimest, elanike arvult on suurim Harjumaa ning väikseim Hiiumaa kalanduspiirkond. Kutselise kalapüügiga tegeleb kalanduspiirkondades kokku üle 1 900 inimese. Kõige rohkem kalureid tegutseb Harju- ja Pärnumaa ning Peipsi järve piirkondades, kõige vähem Võrtsjärve kalanduspiirkonnas.

Kalanduspiirkondasid iseloomustab pikaajalise kalanduse traditsiooni olemasolu, kuid **kalurkond vananeb** ning noori lisandub valdkonda vähe. Kalurite keskmine vanus on 51 a.

Enamiku kalurite jaoks on kalapüük kõrval- või täiendav tegevus muu põhitegevuse kõrval. Ainult kalapüügist elatuvate kalurite hulk on väike ning **vajatakse lisategevusi oma sissetulekute tagamiseks**, mistõttu on oluline toetada tegevuse mitmekesistamisega seotud projekte.

Kalasadamaid ja lossimiskohti on kalanduspiirkondades kokku üle 530, samas on probleemiks nende **halb tehniline seisukord**. See on üheks suurimaks probleemiks kõikides kalanduspiirkondades, mistõttu nähakse suurt **vajadust sadamate ja lossimiskohtade uuendamiseks tehtavate investeeringute** järele. Kala töötlemisega tegeletakse kalanduspiirkondades vähe, kala töötlemisega tegelevaid mikroettevõtteid on piirkondades kokku 25 (nendest 11 Peipsi järve kalanduspiirkonnas). Rannakalanduse realiseerimisviisidest on esimesel kohal värske esmatöötlemata kala ja otseturustus isiklike kontaktide kaudu. Suuremad värske kala kogused turustatakse otse esmakokkuostjale või kalatööstusele, mis dikteerivad kala hinda vastavalt nõudluse-pakkumise hetkeolukorrale, sest kaluritel pole võimalusi värske kala pikaajaliseks hoidmiseks. See on põhjustanud olukorra, kus kokkuostuhinnad on madalad, kalurite sissetulekud väikesed ja ebastabiilsed. Kalurite sissetulekute suurendamiseks on vaja luua tingimused **kala töötlemiseks ja turustamiseks**.

Piirkondadel on hea turismipotentsiaal, eksisteerivad ajaloolised rannakülad ning säilinud on mereline pärand, mida on võimalik turismi eesmärgil ära kasutada. Samas **pole kalanduspiirkonnad oma turismipotentsiaali ära kasutanud**. Kalandusega seotud turismi arendamise ja rannakülade taaselustamise toetamisega loodetakse turismipotentsiaali parema ärakasutamise kaudu võimaldada alternatiivseid tegutsemisvõimalusi kaluritele, turismiettevõtjatele ja teistele kohalikele elanikele, mis aitaks suurendada piirkonna sissetulekuid.

Hetkel domineerib üksikkalurite tegevusel põhinev ärimudel ning vähene ühistegevus. See on jätnud kalurid kala realiseerimisel nõrgale positsioonile ja võimaldanud kala kokkuostjatel hindu dikteerida. Teisest küljest raskendab kalurkonna hajutatus investeeringute tegemist. Seetõttu **tunnevad kalanduspiirkonnad tungivat vajadust ühistegevuse suurendamise** järele.

Kokkuvõtlikult on probleemid järgmised:

- Kalanduse infrastruktuuri halb tehniline seisukord – vajadus kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamise järele.
- Kala väiketöötlemise võimalused puudulikud – vajalik on toetada kalandustoodete töötlemist ja otseturustamist.
- Kalapüük ei taga kaluritele sissetulekut – vajadus toetada tegevuse mitmekesistamist.
- Vähene ühistegevus – vajadus suurendada ühistegevust.
- Rannakülade turismipotentsiaal on suures osas kasutamata – vajadus arendada kalandusega seotud turismi ja toetada rannakülade taaselustamist.
- Puudus strateegia tegevussuundade rakendamiseks vajalikest teadmistest – vajadus koolitustegevuseks.

Nimetatud probleemidest tulenevad ka kalanduspiirkondade strateegiate rõhuasetused toetatavate tegevuste osas.

4. Arengu visioonid ja eesmärgid

Visioon peab aitama vastata küsimusele, kuhu me läheme ehk milline on edu, mida me taotleme pikemas perspektiivis. Visioon peab esitama väljakutse ja panema inimesed pingutama oma eesmärkide saavutamise nimel.¹⁰ Kõikide kalanduspiirkondade strateegiates on määratletud nende visioonid ning eesmärgid.

4.1 Ülevaade kalanduspiirkondade visioonidest

Alljärgnevalt on esitatud väljavõtted Eesti kalanduspiirkondade strateegiates välja toodud visioonidest.

Harjumaa kalanduspiirkonna visioon aastaks 2020	▶ Harjumaa kalanduspiirkond on elujõuline kogukond, mis kasutab oma piirkonna turueelist. Kalurid kasutavad kalavaru säästlikult, püüdes ja turustades vaid kvaliteetset värsket kala. Rannapiirkonna elanikud väähindavad meresaadusi ja kannavad endas rannakülade traditsioone ja legende. ▶ Harjumaa rannakülade elanikud kannavad edasi rannakülade järjepidevust ja püsiväärtusi. Edukaks on osutunud pärandkultuuri ühendamine arvukate investeeringutega kaasaegsesse merendusse, kalandusse, kalakasvatuse ja puhkemajandusse. Kaluri amet on au sees ning kala on tunnustatud ja kõigile kättesaadav toit.
Hiiumaa kalanduspiirkonna visioon aastaks 2013	▶ 2013. aastaks on Hiiumaa välja kujunenud rannakalanduse traditsioone toetava, infrastruktuuri ja teenustega ning mitmekesise, rannakaluritele täiendavaid töö võimalusi pakkuva ettevõtlusega saar. ▶ Sadamate infrastruktuur ja teenused toetavad olemasoleva kalaressursi säästlikku kasutamist. Suur osa püütud kalast kasutatakse kõrge lisandväärtusega omatoodete valmistamiseks ja turistide toitlustamiseks. Kala kokkuost, säilitamine, töötlemine ja turustamine toimub kalurite ühistegevusena. ▶ Rannakalurite initsiatiivil on loodud erinevad, valdavalt kohalikul ressursil ja oskusteabel põhinevad mikroettevõtted, mis turustavad tooteid ja teenuseid Hiiumaal, Eestis ja Läänemere regioonis. ▶ Hiiumaa rannikumeri ja laiud on saanud tuntud suviseks mere- ja kalastusturismi harrastajate sihtkohaks, pakku des meeleelamusi kajaki- ja kanuumatkajatele, purjetajatele, harrastuskaluritele ning linnuvaatlejatele. ▶ Hiiumaa rannakalurite koostööd ja ühist arendustegevust iseloomustavad koostöökontaktid Hiiumaal, Eestis ja Läänemere regioonis, homsele orienteeritus, tänapäevane organisatsioon ning teabelevi korraldus.
Läänemaa kalanduspiirkonna visioon aastaks 2020	▶ Läänemaa kalanduspiirkonna rannakülades on säilinud traditsioonilised tegevused ja eluviis. Rannakaluritel on järelkasv. Toimib kalandusega seotud ettevõtlus, sealhulgas turism. ▶ On kujundatud piisav väikesadamate ja lautrikohtade võrk koos vajaliku infrastruktuuriga. Saab hästi merele ja merelt maale. Piirkondliku tähtsusega väikesadamatel on mitmekülgne otstarve. ▶ Rannakaluritel on mereohutusnõuetele vastavad paadid kalapüügiks ja ka turistidele teenuste osutamiseks ning kaasaegsed navigatsioonivahendid ja oskused nendega töötamiseks. ▶ Piirkonnas püütud kala vääringdatakse kohapeal ja kalurite sissetulekud ei vähene. Toimib piirkondlik turundussüsteem.

¹⁰ Vt http://www.fin.ee/failid/SP_kasiraamat_2006_030206.doc, viimati vaadatud 28.02.2009.

	▶ Rannakalurid, kohalikud omavalitsused, ettevõtjad, külakogukonnad teevad mitmekülgset koostööd piirkonna väärtuste ja võimaluste paremaks kasutamiseks. ▶ Koostöös mõjutatakse seadusandluse ja piirangute mõistlikku kujundamist, et kalavarud oleks kaitstud ja kalurite püügivõimalused mõistlikult tagatud. ▶ Ühiselt aidatakse korraldada ja jälgida seadustest kinnipidamist piirkonnas. ▶ Teadlaste, loodus- ja keskkonnakaitsjate, rannakalurite, kohalike omavalitsuste ja piirkonna kogukondade ühiste pingutustega aidatakse kaasa kalavarude säilimisele ja paranemisele.
Saaremaa kalanduspiirkonna visioon aastaks 2020	▶ Saaremaa kalanduspiirkonna elujõuline kogukond. Saarlased kannavad edasi rannakülade järjepidevust ja püsiväärtusi koos arvuka osaaajalise elanikkonnaga. Edukaks on osutunud pärandkultuuri ühendamine arvukate investeeringutega kaasaegsesse merendusse (laevaehitusse), kalandusse, kalakasvatuse ja puhkemajandusse. Kaluriamet on au sees ning kala on tunnustatud ja kõigile kättesaadav toit.
Peipsi kalanduspiirkonna visioon aastaks 2015	▶ ÜHTNE PEIPSI – Peipsi on omapäraste ja huvitavate kultuuridega säästvalt arenev kalanduspiirkond, kus on kohalikul elanikul hea elada ja töötada. ▶ Peipsi kalanduspiirkonnas on säästva kalanduse põhimõtete rakendamiseks välja arendatud nõuetekohased kalasadamad koos juurdekuulva infrastruktuuriga. ▶ Peipsi kalanduspiirkonna ettevõtjad väähindavad kala võimalikult suures koguses ja teevad turustamiseks ühist müügitööd. ▶ Piirkonnas tegelevad heal tasemel teenindusega kalandusturismi ettevõtjad, kes pakuvad uusi tootepakette. Piirkonna turismi arenguks tehakse ühisprojekte, mis hõlmavad kogu Peipsit. Piirkonnal on tugev identiteet tuntud brändide – järv, kala, sibul, kaunid maastikud jm – näol, mida me aktiivselt kasutame ja millest oskame kasu saada. ▶ Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu on jätkusuutlik arendusorganisatsioon ja usaldusväärne koostööpartner.
Pärnumaa kalanduspiirkonna visioon aastaks 2013	▶ Pärnumaa rannaelu on aastaks 2013 muudetud atraktiivseks ja jätkusuutlikuks, piirkonna ettevõtted pakuvad erinevaid teenuseid nii kohalikule elanikule kui ka turistile.
Virumaa kalanduspiirkonna visioon	▶ Virumaa kalanduspiirkond on elujõuline, traditsioone väärtustav ja avatud suhtumisega koostööaldis kalurikülade kogukond. ▶ Seda iseloomustab puhas keskkond, tugev infrastruktuur, hästi korraldatud kalandus ja turvalisus.
Võrtsjärve kalanduspiirkonna visioon aastaks 2013	▶ Kalavarude seisund on stabiilne, ettekasvatatud angerja asustamismaht on vähemalt 350 000 aastas ja asustamine toimub iga-aastaselt. ▶ Piirkonnas tegutseb vähemalt üks edukas ja tunnustatud kala väärimisega tegelev ettevõtja ning tänu kala töötlemisele piirkonnas on kalurite sissetulekud suurenenud vähemalt 20%. ▶ Toimib koostöövõrgustik kalurite, ettevõtjate ja piirkonna elanike vahel (MTÜ Võrtsjärve Kalanduspiirkond baasil), mis aitab tagada kalanduspiirkonna jätkusuutliku arengu. ▶ Igal aastal korraldatakse vähemalt üks üle-eestilise tähtsusega sündmus, mis seotud kaluritraditsioonide elushoidmisega rannakülades ning Võrtsjärve kalanduspiirkonna tutvustamisega piirkonna külastajatele. ▶ Kalandusega seotud ja kaluritraditsioone tutvustavad turismipaketid meelitavad aastaringelt piirkonda täiendavaid külastajaid, 2013. aastaks on piirkonna külastajate arv suurenenud vähemalt 20%. ▶ Piirkonnas on vähemalt üks sadamaseaduse nõuetele vastav väikesadam, tänu millele on võimalik osutada nii turistidele kui ka kaluritele vajalikke teenuseid. Läbiviidud uuringute tulemusena on valminud tegevusplaan Võrtsjärve sadamate arendamiseks.

4.2 Visioonide võrdlus

Kõik kalanduspiirkonnad on määratlenud oma strateegiates visiooni ehk ettekujutuse sellest, millised soovitakse olla tulevikus. Kalanduspiirkondade visioonid kattuvad suures osas ning on tihedalt seotud kalanduspiirkondade säästva arengu meetme tegevussuundadega, milles kõik kalandusstrateegiad tegutsevad.

Kalanduspiirkonnad on enda visioonide jaoks valinud erinevad ajaraamistikud. Aastaks 2020 on oma visiooni sõnastanud Lääne-, Saare-, Viru- ning Harjumaa kalanduspiirkond. Peipsi järve kalanduspiirkond sõnastab visiooni 2015. aastaks ning Hiiumaa, Pärnumaa ja Võrtsjärve kalanduspiirkond aastaks 2013.

4.2.1 Visioonidevahelised kattuvused ja eripärad

Kalanduspiirkondade strateegiates väljatoodud visioonid sisaldavad suures osas sarnaseid komponente. Kalanduspiirkondade visioonid võib kokku võtta alljärgnevalt:

Kalanduspiirkondade visiooniks on olla elujõulind kalanduspiirkond, kus on säilinud rannakalanduse traditsioonid ning rakendatakse säästva kalanduse põhimõtteid.

Põhilised visioonielemendid, mida kõikides strateegiates välja tuuakse ning mis kalanduspiirkondade tegevust kujundavad on järgmised:

- ▶ Piirkondade jätkusuutlikkus ja säästev areng
- ▶ Piirkondade traditsioonide ja kultuuri säilitamine
- ▶ Kalurite ühistegevus ning koostöö kohalike elanike, omavalitsuste ja ettevõtjatega

Lisaks sellele rõhutavad Peipsi järve, Võrtsjärve, Läänemaa ja Hiiumaa kalanduspiirkond oma visioonides kalanduse tegevusgrupi rolli piirkonna jätkusuutliku arengu tagajana. Läänemaa kalanduspiirkonna strateegia toob oma visioonis tulenevalt piirkonna eripärasest kaitsealade rohkusest välja kalavarude kaitse eesmärgid. Võrtsjärve kalanduspiirkonna visiooni oluliseks komponendiks on erinevalt teistest kalanduspiirkondadest angerjamajandus.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et kalanduspiirkondade visioonides sisaldub kombinatsioon arengust ning traditsioonide säilitamisest. Ühelt poolt nähakse vajadust kalanduspiirkondade arendamiseks (parandades infrastruktuuri, soodustades ettevõtlust), milles on võtmeküsimuseks ühistegevus ja koostöö kõikide kalandusega seotud osapoolte vahel. Teiselt poolt nähakse vajadust rannakülade eripärase kultuuri ja kaluritraditsioonide säilitamiseks. Kalanduspiirkonnad tajuvad oma visioonide saavutamisele kaasaaitamisel olulist rolli kalanduse tegevusgruppidel, kelle eesmärgiks on aidata kaasa sätestatud visioonide saavutamisele.

4.2.1.1 Piirkondade jätkusuutlikkus ja säästev areng

Kõik kalanduspiirkonnad toovad oma strateegias välja, et nende visiooniks on piirkondade jätkusuutlikkuse ja säästliku arengu tagamine. See tähendab, et ühelt poolt soovitakse luua või ajakohastada piirkonna kalanduse infrastruktuur ja teenused. Teiselt poolt peetakse jätkusuutlikkuse ja säästliku arengu all silmas kala väärimise ja turundussüsteemi toimimise tagamist kalanduspiirkonnas. Piirkonna jätkusuutlikkuse tagamise seisukohalt rõhutavad strateegiad säästliku kalaressursi kasutamise võimaluste olemasolu ning rannakaluritele õiglase sissetuleku tagamist. Oluliseks komponendiks piirkondade jätkusuutlikkuse tagamisel nähakse kalandusega seotud ettevõtlust, mis pakub rannakaluritele täiendavaid töövõimalusi.

Ettevõtlusega seoses tuuakse visioonides kõige rohkem välja turismipotentsiaali ära kasutamist. Turismiettevõtluse arendamisega seotud eesmärgid sisalduvad Hiiumaa, Läänemaa, Saaremaa, Peipsi järve, Pärnumaa ja Võrtsjärve kalanduspiirkonna visioonides.

Erinevalt teistest kalanduspiirkondadest rõhutatakse Harjumaa kalanduspiirkonna visioonis säästliku kalavaru kasutamise all vaid kvaliteetse kala püüdmist ning turustamise tagamist. Virumaa kalanduspiirkonna visioonis on jätkusuutliku kogukonna üheks osaks turvalisuse tagamine.

4.2.1.2 Piirkondade traditsioonide ja kultuuri säilitamine

Piirkonna arendamise kõrval toovad kõik kalanduspiirkonnad oma strateegias välja rannakülade eripärase kultuuri ning kaluritraditsioonide säilitamise vajaduse. Ühelt poolt hõlmab see traditsioonilise eluviisi elushoidmist nii kaluriameti väärtustamise kui ka miljööväärtuste säilitamise kaudu. Teiselt poolt selle tutvustamist turismiteenuste arendamise ning piirkonda tutvustavate ürituste kaudu.

Kalanduspiirkonna identiteedi ärakasutamist piirkonna konkurentsieelisena on rohkem rõhutatud Peipsi järve kalanduspiirkonna visioonis, kus tuuakse välja tuntud brändide (järv, kala, sibul, kaunid maastikud) koosmõju aktiivne kasutamine piirkonna jaoks kasu saamise eesmärgil.

4.2.1.3 Kalurite ühistegevus ja koostöö kalanduse valdkonna osapooltega

Kalanduspiirkonnad tunnistavad vajadust kalurite, kohalike omavalitsuste, ettevõtjate ja kalandusvaldkonna aktivistide ühistegevuseks ja koostööks. Vajalikuks peetakse koostööd kala kokkuostul, säilitamisel, töötlemisel ning turustamisel. Teiselt poolt nähakse vajadust rannakalurite, kohalike omavalitsuste, ettevõtjate ja külakogukondade mitmekülgselt koostööks piirkondade arendamisel ning võimaluste paremal ärakasutamisel.

Erinevalt teistest piirkondadest nimetab Hiiumaa kalanduspiirkond oma visioonis lisaks piirkonnasisesele ühistegevusele koostöökontaktide loomist kogu Eestis ja Läänemere regioonis tervikuna.

4.2.1.4 Tegevusgrupi jätkusuutlikkuse tagamine (Peipsi järve, Võrtsjärve, Hiiumaa ja Läänemaa kalanduspiirkond)

Lisaks eelnevalt nimetatud visioonielementidele tuuakse mõnes kalanduspiirkonna strateegias välja ka vajadus kalanduse tegevusgrupi kui organisatsiooni arendamise järele. Näiteks sätestab Peipsi kalanduspiirkonna visioon, et Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu on jätkusuutlik arendusorganisatsioon ja usaldusväärne koostööpartner. Organisatsiooni arendamine sisaldub ka Hiiumaa, Võrtsjärve ja Läänemaa kalanduspiirkonna visioonides.

4.2.1.5 Koostöö kalavarude kaitsmisel (Läänemaa kalanduspiirkond)

Läänemaa kalanduspiirkond rõhutab oma visioonis erinevalt teistest kalanduspiirkondadest kaitseaspekte. Kalanduspiirkonna visiooniks on kalandusvaldkonna erinevate osapoolte koostöö kalavarude säilimise tagamise ja parandamise nimel, sh koostöö seadusandluse ja piirangute kujundamise mõjutamiseks selliselt, et tagada kalavarude kaitse ja kalurite mõistlikud püügivõimalused. Ühistegevust soovitakse rakendada ka seadustest kinnipidamise jälgimisel piirkonnas.

Läänemaa kalanduspiirkonna visiooni rõhuasetust kalavarude kaitsele on põhjendatud asjaoluga, et oluline osa Läänemaaast on kaitsealune – koos NATURA 2000 hoiualadega on kaitse all 29% Läänemaa territooriumist. Looduskaitseliste objektide rohkusest tingituna on Läänemaa kaluritele seatud rohkem piiranguid püükidele ja merel liikumisele.

4.2.1.6 Ettekasvatatud angerja asustamine (Võrtsjärve kalanduspiirkond)

Võrtsjärve kalanduspiirkonna visiooni oluliseks komponendiks on erinevalt teistest kalanduspiirkondadest angerjamajandus. Piirkond sätestab oma visiooniks, et kalavarude seisund on stabiilne, ettekasvatatud angerja asustamismaht on vähemalt 350 000 aastas ja asustamine toimub iga-aastaselt. Sellise visiooni valiku põhjenduseks on asjaolu, et angerjamajanduse tähtsust peetakse Võrtsjärve kalanduspiirkonnas märkimisväärseks. Angerjamajandus on Võrtsjärve kalanduspiirkonna strateegia üheks tegevussuunaks, mille eesmärgiks on saavutada stabiilsus asustatava angerja mahtude osas.

KOKKUVÕTE

- **Visioon** on nägemus sellest, kuhu soovitakse tulevikus jõuda ehk milline on edu, mida taotletakse pikemas perspektiivis.

Kalanduspiirkondade visiooniks on olla **elujõuline kalanduspiirkond**, kus on säilinud **rannakalanduse traditsioonid** ning rakendatakse **säästva kalanduse** põhimõtteid.

Kalanduspiirkondade läbivad visioonid on alljärgnevad:

- Piirkondade jätkusuutlikkuse ja säästliku arengu tagamine – selle all peetakse silmas piirkonna kalanduse infrastruktuuri ja teenuste uuendamist, kala väärindamise ja turundussüsteemi toimimise tagamist kalanduspiirkonnas.
- Rannakülade eripärase kultuuri ning kaluritraditsioonide säilitamine – selleks peetakse vajalikuks traditsioonilise eluviisi elushoidmist (nii kaluriameti väärtustamise kui ka miljööväärtuste säilitamise kaudu) ning selle tutvustamist turismiteenuste arendamise ning piirkonda tutvustavate ürituste kaudu.
- Kalurite, kohalike omavalitsuste, ettevõtjate, kalandusvaldkonna aktivistide ühistegevus ja koostöö – vajalikuks peetakse koostööd kala kokkuostul, säilitamisel, töötlemisel ning turustamisel. Samuti nähakse vajadust rannakalurite, kohalike omavalitsuste, ettevõtjate ja külakogukondade mitmekülgselt koostööks piirkondade arendamisel ning võimaluste paremal ärakasutamisel.

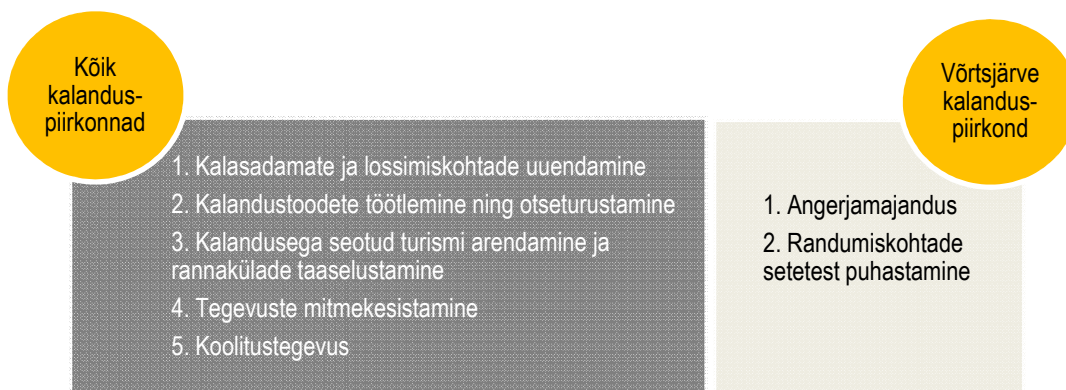
Erisused: Peipsi järve, Võrtsjärve, Läänemaa ja Hiiumaa kalanduspiirkondade visiooniks on ka kalanduse tegevusgrupi kui organisatsiooni arendamine. Läänemaa kalanduspiirkonna visioon sisaldab kalavarude kaitse eesmärgi. Võrtsjärve kalanduspiirkonna visiooni käsitleb erinevalt teistest kalanduspiirkondadest ka angerjamajandust.

5. Tegevussuunad ja eesmärgid

Vastavalt strateegiatele tegelevad kõik kalanduspiirkonnad oma visioonide saavutamiseks alljärgnevates tegevussuundades:

1. Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine
2. Kalandustoodete töötlemine ning otseturustamine
3. Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannakülade taaselustamine
4. Tegevuste mitmekesistamine
5. Koolitustegevus

Lisaks nimetatud tegevussuundadele on Võrtsjärve kalanduspiirkond määratlenud kaks täiendavat tegevussuunda: angerjamajandus ja randumiskohtade setetest puhastamine. Teised kalanduspiirkonnad peale nimetatud viie tegevussuuna muid tegevussuundi ette ei näe.

Kokkuvõtlikult on kalanduspiirkonnad sellised tegevussuunad valinud sellepärast, et kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine on oluline eeldus kalanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks piirkondades ning see tuleneb hetkeolukorra kaardistusest selgunud probleemist, et sadamad ja lossimiskohad on kehvast olukorras. Kalatoodete töötlemine ja otseturustamine, kalandusega seotud turismi arendamine ja rannakülade taaselustamine ning tegevuste mitmekesistamine on tegevussuunad, mille rakendamise peamiseks põhjuseks on sissetulekute suurendamine piirkonnas. Need tegevussuunad on otseselt seotud probleemiga, et kalanduse valdkonna tegevused on vähetulusad, mis kujutab ohtu selle sektori jätkusuutlikkusele. Koolitustegevused toetavad kõiki strateegilisi tegevussuundi ning aitavad kaasa eesmärkide täitmiseks vajaminevate teadmiste omandamisele.

Alljärgnevalt on tegevussuundade lõikes välja toodud kalanduspiirkondade eesmärgid ning tegevused, sh on kirjeldatud tegevussuundade valiku põhjendusi.

5.1 Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine

Üheks tegevussuunaks on kõik kalanduspiirkonnad valinud kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamise. Alljärgnevalt on kirjeldatud, millest tulenes vajadus selle tegevussuuna rakendamiseks, millised on kalanduspiirkondade eesmärgid seoses kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamisega ning millised on planeeritavad tegevused.

5.1.1 Vajadus tegevussuuna rakendamiseks

Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine on ühe olulise tegevussuunana välja toodud seetõttu, et kõikides kalanduspiirkondades on sadamate ja lossimiskohtade tehniline seisukord halb. Suur osa sadamaid ei vasta sadamaseaduse nõuetele ja mereohutuse tingimustele (sh näiteks Võrtsjärve kalanduspiirkonnas ei olnud 2008. a seisuga ühtegi nõuetele vastavat sadamat või lossimiskohta). Puudulikud on kala esmased säilitamistingimused sadamates, paljudes sadamates ei ole loodud remondivõimalusi ning püüniste ja kalapüügivarustuse hoidmise tingimusi. Saaremaa ja Harju kalanduspiirkondade strateegiad toovad välja ka näiteks hädavajaliku elektri- ja veevarustuse puudumise paljudes sadamates. Sadamate ja lossimiskohtade väljaehitamise soiku jäämise peamiseks põhjuseks on finantsvahendite nappus.

Samas on väljapääs maalt merele ning ligipääs merelt maale merelise tegevuse seisukohalt esmase tähtsusega. Jätkusuutliku kalanduse arenguks on hädavajalik arendada välja väikesadamate võrgustik, kus kõik sadamad vastavad mereohutuse ja toiduhügieeni nõuetele ning kus on loodud vajalikud tingimused kalapaatide sildumiseks, kala lossimiseks ja esmatöötlemiseks.

Korrastatud väikesadamast saavad kalandusstrateegiate kohaselt lisaks kalandusele kasu mitmed muud tegevusalad. Strateegiates nimetatakse, et väljaarendatud väikesadamate võrgustik on oluline kogu meremajanduse arendamisele. Kõikide kasutajate vajadusi rahuldav väikesadam suurendab piirkonna konkurentsivõimet ja on rannaküla arengumootoriks, parendades sektori elatustaset ja elukeskkonda.

5.1.2 Tegevussuuna eesmärgid

Antud tegevussuuna eesmärgiks on nõuetekohaste ning piirkonna vajadustele vastavate sadamate või lossimiskohtade olemasolu tagamine.

Selleks planeeritakse investeeringud sadamate ja lossimiskohtade infrastruktuuri. Võrtsjärve kalanduspiirkond seab eesmärgiks sadamate ja lossimiskohtade olukorda ja vajadust kaardistavate uuringute läbiviimise.

Kalanduspiirkondade konkreetseid eesmärke ning sihte kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamise tegevussuunas on kirjeldatud alljärgnevas tabelis.

Piirkond	Eesmärk	Sihtmärk
Harjumaa	Harjumaa väikesadamad ja lossimiskohad rahuldavad nii kalurite kui ka teiste huvigruppide vajadused.	▶ Kalasadamates ja lossimiskohtades on kaasaegsed ja nõuetele vastavad tingimused kalurite teenindamiseks ning kõik uuendatud sadamad on kantud sadamaregistrisse.
Hiiumaa	Sadamate infrastruktuur ja teenused toetavad olemasoleva kalaressursi säästlikku kasutamist.	▶ Aastaks 2015 on välja arendatud kalasadamate võrgustik, kus pakutakse tugiteenuseid, mis lähtuvad rannakalanduse piirkondlikust eripärast ning vajadustest. ▶ Aastaks 2015 vastavad sadamad sadamaseadusega kehtestatud nõuetele.
Läänemaa	Läänemaa rannakalanduse piirkonnas on kujundatud piisav väikesadamate võrk koos vajaliku infrastruktuuriga. Saab hästi merele ja merelt maale. Piirkondliku tähtsusega väikesadamatel on mitmekülgne otstarve.	▶ Aastaks 2015 on korrastatud 7 põhisadamat. ▶ Sadamates korrastatud infrastruktuur ja tagatud põhilised teenused. ▶ Korraldatud on sadamate haldamine. ▶ Eelisarendatud on sadamad, millel on suurem koostööpotentsiaal, kus on tagatud osutatavate teenuste mitmekülsus, millega on seotud enam huvigruppe. ▶ Sadamate võrgustik tagab Läänemaa rannakalurite juurdepääsu olulistele püügipiirkondadele mõistliku aja jooksul. ▶ Sadamad on kujundatud rannaelanike kohtumispaigaks.
Peipsi järve	Sadamate ja lossimiskohtade arendamise tegevussuuna eesmärk on välja arendada optimaalne, nõuetele vastav, Peipsi eripärast tulenev ja ajalooliselt põhjendatud sadamate ja lossimiskohtade võrgustik.	▶ Optimaalne on 11-14 sadama renoveerimine piirkonnas. ▶ Ujuvliiva takistamiseks tuleb ehitada muulid või teha regulaarselt lahtikaevamisi. ▶ Soetatud sadamate sisenemiskohtade süvendaja opereerimine mittetulundusorganisatsiooni kaudu ühistöö heade tavade kohaselt.
Pärnumaa	Kala esmakäitlemis- ja kala töötlemistingimuste parandamine, kalalogistika keskuste ning baaside loomine kala otseturustamiseks kõikides väljavalitud lossimiskohtades tagamaks kala kvaliteet.	▶ Aastaks 2013 on MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuspiirkonnas uuendatud ja renoveeritud seitse kalalogistikakeskust, mis vastavad nõuetele.
Saaremaa	Saare maakonnas on olemas väikekalasadamad ja lossimiskohad, mis rahuldavad nii kalurite kui ka teiste huvigruppide vajadused.	▶ Vähemalt 6 kalasadamas ja lossimiskohas on loodud kaasaegsed ja nõuetele vastavad tingimused kalurite teenindamiseks ja kõik uuendatud sadamad on kantud sadamaregistrisse.
Virumaa	Igas aktiivses kalurikülas (kus tegutsevad kutselised kalurid) on olemas nõuetekohaselt varustatud ja hooldatud, heade ligipääsuvõimalustega sadam või lossimiskoht. Tagatud on kalapüügi- ja -vahendite tehnobaasi olemasolu kalanduspiirkonnas.	▶ Vähemalt 10 sadamat ja lossimiskohta on uuendatud (aastaks 2013). ▶ Läbi on viidud 4 sadamate ja lossimiskohtade vajaduste ja infrastruktuuri tehnilise seisukorra uuringut (aastaks 2018). ▶ Läbi on viidud 4 kalapüügi- ja -vahendite tehnobaasi olemasolu ja vastavuse uuringut (aastaks 2018).
Võrtsjärve	Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine.	▶ 2013. aastaks on MTÜ Võrtsjärve Kalanduspiirkond eestvõtmisel läbi viidud uuring, mis selgitab välja randumis- ja lossimiskohtadega seotud probleemid ja vajadused ning pakub välja Võrtsjärve piirkonna jaoks optimaalse lahenduse, konkreetse tegevuskava nende arendamiseks. ▶ 2013. aastaks on Võrtsjärve kalanduspiirkonnas vähemalt üks sadamaseaduse nõuetele vastav väikesadam.

5.1.3 Toetatavad tegevused

Antud tegevussuuna alt toetatakse peamise tegevusena sadamate ja nende infrastruktuuride renoveerimist või rajamist. Tegevussuunast rahastatakse meetme 4.1 määruse lisades toodud tingimustele vastavaid sadamaid ja lossimiskohtasid.

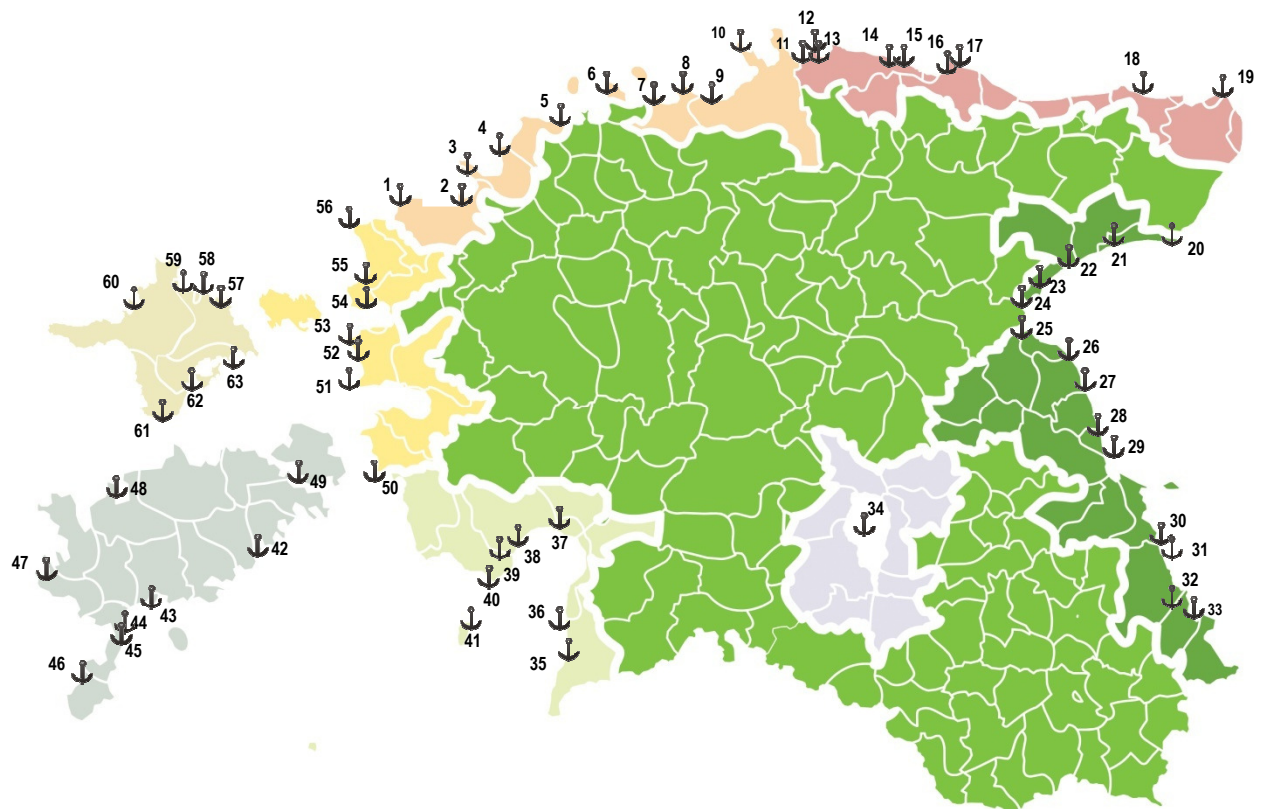
Erinevalt teistest kalanduspiirkondadest ei planeeri Võrtsjärve piirkond kalasadamate ja lossimiskohtadele meetme 4.1 vahendeid. Meetme 4.1 rahalisi vahendeid saab kasutada suuremahulisteks investeeringuteks, mis eeldavad ka arvestatavat omaosalust, kuid strateegia põhjal puudub piirkonna kaluritel ja ettevõtjatel huvi ja võimalused järgneva viie aasta jooksul sadamaarendusega piirkonnas tegeleda. Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamisevajadust selgitav uuring ning kavandatavad investeeringud on Võrtsjärve strateegia kohaselt planeeritud teha tegevusgrupi vahenditest ja täiendavatest vahenditest.

Kokku planeerivad kalanduspiirkonnad strateegiate kohaselt uuendada ligikaudu 60 sadamat ja lossimiskohta. Kalanduspiirkondade lõikes planeeritakse strateegiate rakendamise perioodil sadamate ja lossimiskohtade uuendamisi järgmises mahus:

▶ Harjumaa: 10	▶ Pärnumaa: 7
▶ Hiiumaa: 7	▶ Saaremaa: vähemalt 6
▶ Läänemaa: 7	▶ Virumaa: vähemalt 10
▶ Peipsi järve: 11-14	▶ Võrtsjärve: vähemalt 1

Alljärgneval joonisel on toodud välja planeeritavate sadamate asukohad.

Joonis 4 Kalanduspiirkondade poolt arendatavate kalasadamate kaart

1 Ristna *	17 Mahu	33 Lübnitsa	49 Võrkaia
2 Kurkse *	18 Toila *	34 ... **	50 Virtsu Vanalinna *
3 Paldiski *	19 Narva-Jõesuu	35 Jaagupi *	51 Puise
4 Lohusalu *	20 Vasknarva *	36 Võiste	52 Topu
5 Tilgu	21 Alajõe *	37 Vana-Sauga	53 Pusku
6 Leppneeme *	22 Rannapungerja	38 Lindi *	54 Österby *
7 Neeme	23 Lohusuu *	39 Liu *	55 Hara *
8 Kaberneeme	24 Kalmaküla	40 Lao *	56 Dirhami *
9 Salmistu *	25 Raja *	41 Kihnu *	57 Suursadama *
10 Tapurla sadam	26 Omedu *	42 Kungla	58 Hiiesaare *
11 Eru	27 Kallaste *	43 Nasva *	59 Kärkla
12 Käsmu	28 Kolkja	44 Salme	60 Kõrgessaare *
13 Võsu	29 Varnja *	45 Läätsa *	61 Sõru *
14 Eisma	30 Mehikoorma	46 Kaunispe *	62 Orjaku *
15 Karepa	31 Räpina *	47 Atla *	63 Salinõmme
16 Kunda *	32 Võõpsu *	48 Vahuranna	

* registreeritud sadamaregistris

** strateegias ei ole nimetatud uuendatava sadama nime

Saaremaa – planeeritakse uuendada vähemalt 6 sadamat või lossimiskohta. Kaardil on toodud 8 kalanduspiirkonna hinnangul strateegiliselt tähtsamat sadamat

Virumaa – kaardil on toodud 9 strateegias nimetatud sadamat. Strateegia kohaselt planeeritakse kokku uuendada vähemalt 10 sadamat ja lossimiskohta.

5.2 Kalandustoodete töötlemine ja otseturustamine

Kõik kalanduspiirkonnad on pidanud vajalikuks arendada kalandustoodete töötlemist ja otseturustamist. Alljärgnevalt on kirjeldatud, millest tulenes vajadus selle tegevussuuna rakendamiseks, millised on kalanduspiirkondade eesmärgid ja planeeritavad tegevused.

5.2.1 Vajadus tegevussuuna rakendamiseks

Antud tegevussuund koosneb kahest komponendist: kalandustoodete töötlemine kalanduspiirkonnas ning kalandustoodete turustamine tootjalt otse tarbijale või jaekaubandusettevõtjale, kes turustab need tooted otse tarbijale. Selle tegevussuuna rakendamise peamiseks põhjuseks on kalurite sissetulekute suurendamine kala väärimise ja otseturustamise kaudu.

Kalanduspiirkonnad toovad oma strateegiates välja, et kala töötlemisega tegeletakse piirkondades vähe, mis on põhjustanud selle, et kokkuostuhinnad on madalad, kalurite sissetulekud väikesed ja ebastabiilsed ning kalapüügi hooajalisusest tingituna on aastas perioode, kus kaluritel sissetulek puudub. Samas võimaldaks kala töötlemine tõsta kohaliku kala väärtust, vähendada hooajalisust ning tõsta selle kaudu piirkonna kalurite ja ettevõtjate sissetulekuid.

Paremate sissetulekute ja õiglasema hinna tagamisel on teiseks oluliseks komponendiks otseturustamine, mille kaudu minimeeritakse kalandustoodete võimalik mõju. Praegu toimub otseturustus isiklike kontaktide kaudu ning suuremad värske kala kogused turustatakse otse esmakokkuostjale või kalatööstusele, mis dikteerivad kala hinda vastavalt nõudluse-pakkumise hetkeolukorrale. See tuleneb sellest, et kaluritel pole võimalusi värske kala pikaajaliseks hoidmiseks.

Seetõttu on vajalik luua tingimused kala töötlemiseks ja turustamiseks, sealhulgas on vajalikud investeeringud hoonetesse ning seadmetesse. Tingimuste loomise kõrval on vajalik ka toodete arendamine ja uute tehnoloogiate kasutusele võtmine.

5.2.2 Tegevussuuna eesmärgid

Kalatoodete töötlemise ja otseturustamise tegevussuunas on kalanduspiirkondade eesmärgiks suurendada piirkonnas kala väärimisega tegutsevate ettevõtete arvu, luua mitmekesised ja nüüdisaegsed tingimused kala ja vesiviljelustoodete töötlemiseks, tootearendamiseks ja turustamiseks, mis tagaksid toodetele suurema lisandväärtuse.

Tegevussuuna oluliseks eesmärgiks on otseturundussüsteemi väljatöötamine. Näiteks on Peipsi järve kalanduspiirkonna eesmärgiks internetipõhise müügiportaali ja otseturustuspunktide käivitamine. Pärnumaa kalanduspiirkonna eesmärgiks on töötada välja otseturundussüsteem, mis koosneb interaktiivsest, kohapealsest turustamisest ning võrgustiku kaudu turustamisest.

Saaremaa ja Harjumaa seavad eesmärgiks kalandustoodete turundamist toetava veebikeskkonna ja trükiste loomise.

Nii töötlemise kui ka turustamise puhul peavad kalanduspiirkonnad oluliseks kalurite ühistegevust. Hiiumaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgiks on, et kala kokkuost, säilitamine, töötlemine ja turustamine toimub kalurite ühistegevusena. Läänemaa kalanduspiirkonna eesmärgiks on, et kalasaadustest vähemalt 40% töödeldakse ja turustatakse kalurite majandusühistute kaudu. Virumaa strateegia toob eesmärgina välja kalurite ühistegevusel baseeruva turustusorganisatsiooni loomise.

Kalanduspiirkondade konkreetseid eesmärke ning sihte kalatoodete töötlemise ja turustamise tegevussuunas on kirjeldatud alljärgnevas tabelis.

Piirkond	Eesmärk	Sihtmärk
Harjumaa	Kala ja/või vesiviljelustoodete töötlemiseks, tootearenduseks, turustamiseks on loodud kaasaegsed ja keskkonnasõbralikud tingimused, mis tagavad toodetele suurema lisandväärtuse ja rahuldavad muutuvaid tarbimisharjumusi.	- Piirkonna mikroettevõtetes on loodud või ajakohastatud kala ja/või vesiviljelustoodete töötlemise ja transpordi tingimused. Töötlemiseks vajalikud ehitised on uuendatud või rajatud. - Mikroettevõtjate tootearenduse tulemusena on turule lisandunud terve rida uusi tooteid. - On olemas kalandustoodete turundamist toetav veebikeskkond ja teavikud.
Hiiumaa	Suur osa püütud kalast kasutatakse kõrge lisandväärtusega omatoodete valmistamiseks ja turistide toitlustamiseks. Kala kokkuost, säilitamine, töötlemine ja turustamine toimub kalurite ühistegevusena. Rannakalurite initsiatiivil on loodud erinevad, valdavalt kohalikul ressursil ja oskusteabel põhinevad mikroettevõtted, mis turustavad tooteid ja teenuseid Hiiumaal, Eestis ja Läänemere regioonis.	- Hiiumaal tegutseb vähemalt kolm mikroettevõtet, mille põhitegevusalaks on traditsioonilistel retseptidel põhinevate suure lisandväärtusega kalandustoodete valmistamine (aastaks 2015). - Hiiumaa elanikud ja puhkajad saavad regulaarselt osta rannikumerest püütud kala ja Hiiumaal valmistatud kalatooteid selleks otstarbeks ettenähtud kohtadest vähemalt kolmes saare erinevas punktis (aastaks 2015).
Läänemaa	Läänemaa kalanduspiirkonna kalurite püütud kala vääringdatakse kohapeal ja kalurite sissetulekud ei vähene. Toimib piirkondlik varumis- ja turundussüsteem. Läänemaa rannakalanduse piirkonna kalurid pakuvad tarbijale aastaringiselt kõrge lisandväärtusega kvaliteetseid kalasaadusi.	- Luaa Läänemaa rannakalanduspiirkonnas eeldused kala senisest suuremamahuliseks esmatöötlemiseks. - Korraldada Läänemaa rannakalanduspiirkonnas kala varumine ja töötlemine, arvestades kalurite huvisid ja turu nõudlust, tuginedes koostööle ja ühistegevusele. - Püütud kala esmatöötlemine ja jahutamine toimub võimalikult kiiresti. - Kala paremaks müümiseks kasutatakse otseturundust, tootearendust ja kalatooteid. - Kalasaadustest vähemalt 40% töödeldakse ja turustatakse kalurite majandusühistute kaudu.
Peipsi järve	Suurendada Peipsi kalanduspiirkonnas kala vääringdamisega tegutsevate ettevõtete arvu. Käivitame PKAK internetipõhise müügiportaali ja otseturustuspunktid.	- Aastaks 2013 vähemalt 2 uut firmat, kes tegelevad Peipsi kalanduspiirkonnas kala vääringdamisega. - Internetipõhise müügiportaali ja otseturustuspunktide käivitamine.
Pärnumaa	Töökeskonna üldine ja tehniline parandamine ning tootekvaliteedi parandamine. Ajakohastada tuleb turunduskõlblik kaupade valim, töötada välja toodete bränd. Töötada välja otseturundussüsteem, mis koosneb interaktiivsest, kohapealsest turustamisest ning võrgustiku kaudu turustamisest.	Aastaks 2013 on MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuspiirkonnas rajatud toimiv ja tunnustatud otseturunduskett.

Saaremaa	Kala, agariku ja/või vesiviljelustoodete töötlemiseks, tootearenduseks, turustamiseks on loodud kaasaegsed ja keskkonnasõbralikud tingimused, mis tagavad toodetele suurema lisandväärtuse ja rahuldavad muutuvad tarbimisharjumused.	▶ 2013. aastaks on kokku kuues mikroettevõttes loodud või ajakohastatud kala, agariku ja/või vesiviljelustoodete töötlemise ja transpordi tingimused. Mikroettevõtjate tootearenduse tulemusena on turule lisandunud vähemalt 10 uut toodet. ▶ On olemas kalandustoodete turundamist toetav veebikeskkond ja trükised (vähemalt 1 trükkis igal aastal).
Virumaa	Kala eest kaluritele pakutav hind on turumajanduslikult õiglane ning vastab kalurite ühishuvidele. Tagatud on mitmekesised kala käitlemis- ja töötlemisvõimalused kalanduspiirkonnas.	▶ Loodud on kalurite ühistegevusel baseeruv turustusorganisatsioon (aastaks 2010 üks kalureid koondav äriühing). ▶ Aastaks 2013 on rajatud vähemalt 5 kalandustoodete esmase töötlemise ja otseturustamisega seotud investeerimisobjekti. ▶ Aastaks 2020 läbi viidud vähemalt 4 kalandustoodete käitlemis- ja töötlemise vajaduste uuringut.
Võrtsjärve	Kalatoodete töötlemine ja otseturustamine.	▶ Võrtsjärve kalanduspiirkonnas tegutseb 2013.aastal vähemalt üks edukas ja tunnustatud kala töötlemisega tegelev ettevõtja. ▶ Kalurite sissetulekud on tänu kala töötlemisele ja otseturustamisele piirkonnas aastaks 2013 kasvanud vähemalt 20%.

5.2.3 Toetatavad tegevused

Vastavalt kalanduspiirkondade probleemidele ja vajadustele planeerivad kalanduspiirkonnad antud tegevussuunas toetada alljärgnevaid tegevusi:

- ▶ Kala ja vesiviljelustoodete töötlemiseks vajalike hoonete uuendamine ja ehitamine koos vajalike tehnosüsteemide ja töötlemisseadmetega, sh kvaliteedikontrolli teostamiseks vajalikud seadmed
- ▶ Kala- ja vesiviljelustoodete tootearendus ja uute tehnoloogiate kasutusele võtmine
- ▶ Otseturunduskanalite ja lahenduste arendamine, sh vajalike hoonete ehitamine ja seadmete soetamine. Peipsi järve kalanduspiirkonnas nähakse ette internetipõhise müügiportaali ja otseturustuspunktide käivitamine. Pärnumaa kalanduspiirkonnas plaanitakse välja töötada otseturundussüsteem, mis koosneb interaktiivsest, kohapealsest turustamisest ning võrgustiku kaudu turustamisest. Turundust toetatakse veebikeskkonna ja teabematerjalidega (Harjumaa ja Saaremaa). Läänemaa kalanduspiirkond toob otseturustuslahendustena välja näiteks kalaköögi, kalatakso, kalaoksjonid, hotellide otsevarustuse.

Võrtsjärve, Hiiumaa, Saaremaa ja Peipsi järve kalanduspiirkond seavad arvulise eesmärgi kalandusega seotud mikroettevõtete loomisele. Nendes kalanduspiirkondades kokku peaks strateegiate rakendamise järel tegutsema vähemalt 11 kala ja vesiviljelustoodete töötlemisega tegelevat mikroettevõtet.

5.3 Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannaküla taaselustamine

Turismi arendamise ja rannaküla taaselustamisega plaanivad tegeleda kõik kalanduspiirkonnad. Alljärgnevalt on kirjeldatud, millest tulenes vajadus selle tegevussuuna rakendamiseks, millised on kalanduspiirkondade eesmärgid ja planeeritavad tegevused.

5.3.1 Vajadus tegevussuuna rakendamiseks

Kõikides strateegiates tuuakse kalanduspiirkonna tugevusena välja turismipotentsiaal, s.t piirkondadel on eeldused kala- ja mereturismi arendamiseks – olemas on traditsioonilised huvitava ajaloo ja kultuuripärandiga rannakülad, mitmekesine looduskeskkond, võimalused nii looduse nautimiseks kui ka aktiivseks puhkuseks jms.

Samas hindavad piirkonnad ise, et nad ei ole oma turismipotentsiaali täielikult ära kasutanud. Antud tegevussuuna tegevuste rakendamine võimaldaks piirkondadel oma potentsiaali paremini ära kasutada. Kalandusega seotud turismitoodete väljatöötamine ja arendamine võimaldaks alternatiivseid tegutsemisvõimalusi kaluritele, turismiettevõtjatele ja teistele kohalikele elanikele, mis aitaks suurendada piirkonna sissetulekuid.

Teiseks on tegevussuuna rakendamisel positiivne mõju rannakülade traditsioonilise elulaadi säilimisele. Turismi arendamine on tihedalt seotud rannakülade elukeskkondade säilitamise ja taaselustamisega, mis on oluline nii kohalike elanike kui ka turismi seisukohalt. Seetõttu on antud tegevussuuna tegevused olulised rannakalanduse jätkusuutlikkuse tagamise seisukohalt.

5.3.2 Tegevussuuna eesmärgid

Tegevussuuna eesmärgiks on ühelt poolt väärtusliku miljööga elukeskkondade säilimise tagamine ning teisest küljest piirkondade atraktiivsuse tõstmine turismiobjektidena. Kokkuvõtlikult on kalanduspiirkondade sarnased eesmärgid antud tegevussuunas järgmised:

- ▶ Kalandusega seotud turismi soodustava infrastruktuuri ja teenuste loomine ja/või arendamine
- ▶ Traditsiooniliste rannakülade, kultuuripärandi, looduse ja miljööväärtuste säilitamine ja kaitse
- ▶ Kaluritraditsioone, rannakülasid ja kalanduspiirkonda tutvustavate sündmuste korraldamine

Selle kõrval toob Läänemaa kalandusstrateegia eraldi välja, et turismiarendamine peab silmas pidama kultuuripärandi ja looduse säästvat kasutamist. Hiiumaa kalandusstrateegia toob eraldi välja teenuste hooajalisuse vähendamise vajaduse. Pärnumaa kalandusstrateegia näeb antud tegevussuuna eesmärgina ette koostööd erinevate kolmanda sektori institutsioonide vahel (sh LEADERi tegevusgrupp).

Kalanduspiirkondade konkreetseid eesmärke ning sihte kalandusega seotud turismi arendamise ja rannaküla taaselukustamise tegevussuunas on kirjeldatud alljärgnevas tabelis.

Piirkond	Eesmärk	Sihtmärk
Harjumaa	Rannakülade on väärtuslikud elukeskkonnad ja atraktiivsed turismiobjektid.	▶ Kalandusega seotud turismitooted on atraktiivsed ja neid kasutavad peamiselt pealinna elanikud. ▶ Maakonnas on välja arendatud igas piirkonnas vallas mõni mõnus rannaküla, mis on nii väärtusliku miljööga elukeskkond kui ka atraktiivne turismiobjekt. ▶ Mere- ja kalanduskultuuripärandi säilitamiseks ja eksponeerimiseks on loodud võimalused. ▶ Piirkonnas toimuvad perioodiliselt kalandus- ja rannaküla traditsioone tutvustavad või taaselukustamisega seotud üritused.
Hiiumaa	Hiiumaa rannikumeri ja laiad on saanud tuntud suviseks mere- ja kalastusturismi harrastajate sihtkohaks, pakudes meelega elamusi kajaki- ja kanuumatkajatele, purjetajatele, harrastuskaluritele ning linnuvaatlejatele.	▶ Hiiumaa kalandus- ja turismiettevõtjate koostöös arendatakse välja teenusepakkumiseks vajalik infrastruktuur ning kalandussektor pakub põhitegevuse kõrval kalandus- ja mereturismi teenuseid, mis on tuntud Eestis ja Põhjamaades (aastaks 2015). ▶ Hiiumaa turismiettevõtjate koostöös kalandusettevõtjatega on laiendanud kalaturismiga seotud teenuste pakkumist, teenuste hooajalisus on vähenenud (aastaks 2015). ▶ Hiiumaal toimuvad regulaarsed rannakülade ja kalanduse traditsioone tutvustavad üritused. Taastatakse või renoveeritakse rannakalandusele iseloomulikud ajaloolised sadama- või rannaehitised ning arendatakse rannakalanduse traditsioone tutvustavaid väljapanekuid (aastaks 2015).
Läänemaa	Läänemaa kalanduspiirkonnas arenevad rannakülade traditsioonilised tegevused ja merendusega seotud turismiteenuste toetades. Rannakalurid, ettevõtjad, külakogukonnad ja kohalikud omavalitsused teevad mitmekülgset koostööd Läänemaa kalanduspiirkonna võimaluste paremaks kasutamiseks ja selle väärtuste hoidmiseks.	▶ Kalandusega seotud turismi soodustava infrastruktuuri ja teenuste loomine ja arendamine. ▶ Luua eeldused turismi edendamiseks traditsiooniliste rannakülade, kultuuripärandi, looduse ja miljööväärtuste säilitamise ja kaitse abil. ▶ Arendada turismimajandust, mis tugineb rannakülade kultuuripärandile ja kohaliku looduse eripärale ja mis samas kasutab kultuuripärandit ja loodust säästvalt. ▶ Turismiettevõtjate ja kalurite koostöös arendada turismitooteid, mis pakuvad elamusi turistile, toovad piirkonda säästval hulgal turiste ja annavad kohalikele tegijatele piisava sissetuleku. ▶ Rannakalurid, kohalikud omavalitsused, ettevõtjad ja külakogukonnad teevad mitmekülgset koostööd piirkonna väärtuste ja võimaluste paremaks kasutamiseks.
Peipsi järve	Tõsta Peipsi kalanduspiirkonnas kvaliteetse kalandusturismi teenuse pakujate arvu ning töötada välja sihtgruppidele suunatud kalandusturismi pakettid.	▶ Kvaliteetse kalandusturismi teenuse pakujate arvu tõstmine kolmandiku võrra. ▶ Töötada välja sihtgruppidele suunatud kalandusturismi pakettid. ▶ Piirkonda tuleb luua kalandusmuuseum.
Pärnumaa	Arendada koostööd erinevate institutsioonidega, nagu MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskoguga, MTÜ Eesti Maaturism, SA Pärnumaa Turism jne. Luua erinevaid turismitooteid, eriline rõhk on siinkohal osalemisturismi arendamisel rannakalanduses, näitamaks traditsioonilisi püügi viise.	▶ Aastaks 2013 on Pärnumaa rannaelu muudetud atraktiivseks ja jätkusuutlikuks, mis pakub teenuseid nii kohalikele elanikele kui ka turistile nii maal kui ka merel.
Saaremaa	Rannakülade on väärtusliku miljööga elukeskkonnaks ja atraktiivseks	▶ Kalandusega seotud turismitooted on atraktiivsed ja neid kasutab vähemalt 5000 külastajat aastas.

	turismiobjektiks.	▶ Maakonnas on välja arendatud vähemalt 7 rannaküla, mis on nii väärtusliku miljööga elukeskkonnad kui ka atraktiivsed turismiobjektid. ▶ Merekultuuripärandi säilitamiseks ja eksponeerimiseks on loodud võimalused vähemalt 6 kohas. ▶ Rannakülades toimub vähemalt 3 kalandustraditsioone tutvustavat ja rannaküla taaselustamisega seotud üritust aastas.
Virumaa	Kalanduspiirkonnas on hästi arenenud, mitmekesine ja säästlikele hoiakutele vastav turismimajandus.	▶ Aastaks 2013 on käivitatud vähemalt 10 uut turistidele suunatud kalanduse- ja rannaküla spetsiifikaga seotud teenust.
	Piirkonnas on korrastatud infrastruktuur ja hea eluks vajalike teenuste kättesaadavus.	▶ Aastaks 2015 on loodud vähemalt 5 ajaloo-, loodus- ja kultuurihuvilisele turistile orienteeritud uut turismiettevõtet. ▶ Aastaks 2020 on läbi viidud vähemalt 4 piirkonna turismivaldkonna uuringut. ▶ Aastaks 2013 on rajatud vähemalt 4 rannaküla elukeskkonda parandavat objekti.
	Rannaküla elukeskkond on turvaline ja puhas.	▶ Aastaks 2020 on läbi viidud vähemalt 4 kohaliku elanikkonna rahuloluuuringut probleemide ennetamiseks ja lahendamiseks.
Võrtsjärve	Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannaküla taaselustamine.	▶ Aastal 2013 pakuvad Võrtsjärve piirkonna turismiettevõtted vähemalt kümme Võrtsjärve kalandusega seotud toodet/teenust. ▶ Igal aastal toimub vähemalt üks üle-eestilise tähtsusega Võrtsjärve kaluritraditsioone, rannakülasid ja Võrtsjärve kalanduspiirkonda tutvustav sündmus (aastaks 2013). ▶ Küllastajate arv piirkonnas on kasvanud vähemalt 20%, sealjuures on pikenenud piirkonnas viibimise aeg (aastaks 2013). ▶ Rannakülades uute ehitiste rajamisel kasutatakse vanu ehitusvõtteid, materjale (savi, pilliroogu), regulaarselt toimuvad koolitused ja töötoad, et rannakülade ja kalurite traditsioone elus hoida (aastaks 2013).

5.3.3 Toetatavad tegevused

Olulisemad tegevussuuna raames planeeritavad tegevused on alljärgnevad:

- ▶ Kalandusega seotud turismitoodete arendamine (koostöös teiste turismiettevõtjate ja teenusepakkujatega)
- ▶ Turistide teenindamisega seotud investeeringute tegemine (toitlustuseks vajalikud seadmed, kalapüügisillad, puhkemajad, piknikuplatsid jms)
- ▶ Kvaliteetse turismiteenuse osutamiseks korrastatud keskkonna loomine (sh kalandusega seotud arhitektuuripärandi renoveerimine, ümbruse korrastamine ja haljastamine; veekogude ja kaldaäärsete puhastamine)
- ▶ Rannaküla taaselustamise ja kalandustraditsioonide tutvustamisega seotud projektid (nt merekultuuripärandi eksponeerimine, rannaküla elavdavad üritused, näiteks plaanitakse Peipsi järve piirkonda rajada kalandusmuuseum jms)

- ▶ Turundusprojektide edendamine (sh kalandusega seotud turismiettevõtjate ühised turundusprojektid)

Võrtsjärve ja Virumaa kalanduspiirkond sätestavad oma strateegiates ka arvulise eesmärgi kalandusega seotud turismitoodete- ja teenuste loomisele. Kummaski kalanduspiirkonnas seatakse eesmärgiks vähemalt kümne sellise uue teenuse ja/või toote pakkumist strateegia rakendamise lõpuks.

5.4 Tegevuse mitmekesistamine

Tegevuste mitmekesistamist peavad oluliseks kõik kalanduspiirkonnad. Alljärgnevalt on kirjeldatud, millest tulenes vajadus selle tegevussuuna rakendamiseks, millised on kalanduspiirkondade eesmärgid ja planeeritavad tegevused.

5.4.1 Vajadus tegevussuuna rakendamiseks

Antud tegevussuuna rakendamine võimaldab mitmekesistada kalanduspiirkondade majandusstruktuuri, vähendades kalapüügi hooajalisusest tulenevaid riske ning tuua piirkondadesse täiendavat tulu. Tegevuse mitmekesistamine on oluline, kuna tulenevalt kalanduspiirkondade strateegiatest on ainult kalapüügist elatuvate kalurite hulk väike ning vajatakse lisategevusi oma sissetuleku tagamiseks. Seoses sellega on vajalik pöörata tähelepanu ka muudele majandusvaldkondadele.

Võimalike lisategevustena väljaspool kalandussektorit nähakse kalanduspiirkondade strateegiates eelkõige puhkemajandust, toitlustust, teenuste osutamist ning käsitööd. Lisaks toob näiteks Hiiumaa kalanduspiirkond perspektiivsete tegevustena välja puu- ja plastpaatide ehitamist, püüniste ja võrkude valmistamist, metallitöid. Nende tegevuste rakendamine mitmekesistaks kalurite tegevust ning annaks ka nende pereliikmetele kohapeal tööd ja sissetulekut.

5.4.2 Tegevussuuna eesmärgid

Kõik kalanduspiirkonnad seavad eesmärgiks kalandusettevõtete ning kalurite tegevuse mitmekesistamise, s.t põhitegevuse kõrval ka alternatiivsetes tegevusvaldkondades tegutsemise. Täiendavate tegevusaladena nähakse peamiselt majutust, toitlustust ja käsitööd.

Tegevuse mitmekesistamise eesmärgiks on võimaldada alternatiivseid tegevusi, mis looks kalanduspiirkonda täiendavaid töövõimalusi. Selle kaudu aidatakse kaasa kogukonna jätkusuutlikkuse tagamisele elanike arvu säilitamise või kasvu kaudu.

Kalanduspiirkondade konkreetseid eesmärke ning sihte tegevuse mitmekesistamise tegevussuunas on kirjeldatud alljärgnevas tabelis.

Piirkond	Eesmärk	Sihtmärk
Harjumaa	Rannakülade ettevõtlus on mitmekesine ja toetab kohaliku kogukonna jätkusuutlikku ja tasakaalustatud arengut, mis tagab elanike arvu säilimise või kasvu.	▶ Kalanduspiirkonna kalandussektori mikroettevõtjad on loonud piirkonnas täiendavaid töökohti. ▶ Majutus- ja toitlustusettevõtetele on esitatavate nõuete täitmiseks vajalikud seadmed, sh infotehnoloogiaseadmed. ▶ Käsitööks ja tootmiseks vajalikud hooned on uuendatud ja varustatud vajalike seadmetega. ▶ Teenindusettevõtete ruumid on korras ning varustatud teeninduseks vajalike seadmetega.
Hiiumaa	2013. aastaks on Hiiumaa [...] mitmekesise, rannakaluritele täiendavaid töö võimalusi pakkuva ettevõtlusega saar.	▶ Hiiumaa kalurid pakuvad põhitegevuse kõrval teenuseid puhkajatele, kohalikele elanikele ja toodavad väikepartiidenä erinevaid pooltooteid või tooteid (aastaks 2015). ▶ Hiiumaa kalandusettevõtjad arendavad väiketootmist valdkondades, mis väärtustavad Hiiumaale iseloomulikke loodusressursse ja lähtuvad traditsioonilistest tegevusaladest (aastaks 2015).
Läänemaa	Tegevuste mitmekesistamine loob kalanduspiirkonnas täiendava sissetuleku saamise võimalused, mis aitab kalandussektori ettevõtjatel ja nende peredel leida tööd ja lisateenistust kodu lähedal. Arendatavad tegevused on suunatud nii kohalike elanike kui ka turistide vajadustele. Uued tegevused kasutavad piirkonna ressursse säästvalt.	▶ Arendada tegevusi, mis põhinevad kohalikel ressurssidel ja koostööl piirkonna ettevõtjatega. ▶ Arendada uusi tegevusi, tootmist ja teenuseid, mis arvestavad kohalike elanike ja turistide vajadusi.
Peipsi järve	Laiendada kalanduse mikroettevõtte tegevust majutuse, toitlustamise ja/või käsitööga.	▶ Vähemalt kahe kalandusega seotud mikroettevõtte tegevuse laiendamine majutuse, toitlustuse ja/või käsitööga. ▶ Töötatakse välja piirkonnale omased meenete grupid.
Pärnumaa	Temaatilise kalarestorani rajamine, kus on võimalik läbi viia ka seminare, turundusüritusi ja väiksemaid konverentse. Tekitada võimalus sektorivälisetele alternatiivsetele tegevustele.	▶ Aastaks 2013 on loodud aastaringelt toimiv süsteem mitmekesiste kalandusega seotud turismitoodete pakkumiseks, loodud on toimiv kalarestoran.
Saaremaa	Rannakülade ettevõtlus on mitmekesine ja toetab kohaliku kogukonna jätkusuutlikku ja tasakaalustatud arengut, mis tagab elanike arvu säilimise või kasvu.	▶ Vähemalt 10 kalandussektori mikroettevõtjat on leidnud täiendavaid töö võimalused teeninduses või käsitöövaldkonnas.
Virumaa	Kalanduspiirkonnas on mitmekesine majandustegevus.	▶ Aastaks 2013 on loodud vähemalt 4 uut kalandusvälise tegevusega ettevõtet.
Võrtsjärve	Tegevuste mitmekesistamine.	▶ Tööhõive piirkonnas suureneb 2013.aastaks 10% ▶ Senistest kalandussektoris hõivatud inimestest 10 % on aastaks 2013 leidnud rakendust Võrtsjärve piirkonnas alternatiivsetes tegevusvaldkondades (majutus-, toitlustus-, teenindusettevõtted, käsitöö, tootmine jt).

5.4.3 Toetatavad tegevused

Tegevuse mitmekesistamiseks planeerivad kalanduspiirkonnad peamiselt toetada järgmisi tegevusi:

- ▶ Majutus- ja toitlustusettevõtetele esitatavate nõuete täitmiseks vajalike seadmete muretsemine

- ▶ Käsitööks ja tootmiseks vajalike hoonete uuendamine ja seadmete muretsemine
- ▶ Teenindusettevõtete hoonete uuendamine ja seadmete muretsemine

Antud tegevussuunas nähakse ette ka kalanduspiirkondasid tutvustavate meenete valmistamist (Peipsi järve ja Pärnumaa kalanduspiirkond). Läänemaa kalanduspiirkond toob välja, et tootmine, tootearendus, teenuste kujundamine, müük ja koostöö arendamine on oluline siduda koolitustegevusega. Pärnumaa kalanduspiirkond plaanib antud tegevussuunas näiteks temaatilise kalarestorani luua.

Peipsi järve, Saaremaa ja Virumaa kalanduspiirkond seavad oma strateegias arvulise eesmärgi kalandusettevõtete arvule, kes on oma tegevust laiendanud muudesse tegevusaladesse (majutus, toitlustus, käsitöö jms). Kokku plaanitakse nendes kalanduspiirkondades jõuda strateegia perioodi lõppemisel olukorrani, kus vähemalt 16 kalandusettevõtet on oma tegevust laiendanud muudesse valdkondadesse.

5.5 Koolitustegevused

Koolitamisega plaanivad tegeleda kõik kalanduspiirkonnad. Alljärgnevalt on kirjeldatud, millest tulenes vajadus selle tegevussuuna rakendamiseks, millised on kalanduspiirkondade eesmärgid ja planeeritavad tegevused.

5.5.1 Vajadus tegevussuuna rakendamiseks

Koolitustegevused on olulised tegevussuundade ellurakendamise seisukohalt ehk toetavad kõiki strateegilisi tegevussuundi ning on neid oluliselt võimendavaks komponendiks. Strateegiatest selgub, et kalurid ja piirkonna kalandusega seotud ettevõtjad vajavad projektide koostamise ja kirjutamise koolitusi ning tegevuste mitmekesistamise alaseid nõuandeid. Kaluritel puuduvad oskused töötada välja uusi tooteid ja teenuseid, samuti on puudulikud teadmised kala väiketöötlemise ja turismiteenuse pakkumiseks. Muu hulgas tuuakse näiteks Saaremaa kalanduspiirkonnas välja ka kalurite vähene võõrkeelteoskus, mis on nõrkuseks kalaturismiga tegelemisel.

Tegevussuund on vajalik rannakaluritele nüüdisaegsete ja uudsete teadmiste jagamiseks ning liikmeskonna silmaringi laiendamiseks. Antud tegevussuuna rakendamine aitaks kaasa uuenduslike lahenduste loomisele kalapüügil, töötlemisel, turustamisel ja kalandusturismi pakkumisel. Vajalik on korraldada nimetatud valdkondi puudutavaid koolitusi, teabepäevi ja koostada õppematerjale. Tegevussuunaga püütakse saavutada, et inimressurss vastaks püstitatud eesmärkidele. Virumaa kalandusstrateegia toob täiendava aspektina välja, et kvaliteetsed koolitused pole seni kättesaadavad olnud kõrge hinna tõttu. Samuti usutakse, et selle tegevussuuna rakendamine julgustab ettevõtlikkust ning era- ja kodanikualgatust kalanduspiirkondades.

5.5.2 Tegevussuuna eesmärgid

Eesmärgiks on kalanduspiirkonnas tegutsevate kutseliste kalurite, kalandussektori töötajate ja turismiettevõtjate osalemine koolitusprogrammides, mis on seotud kutseoskuste edendamise ning muude strateegia elluviimisega seotud teemadega (sh koolitused säästvast kalandusest ning uutest võimalustest toodete uuenduslikul arendamisel ja turustamisel).

Erinevalt teistest piirkondadest näeb Läänemaa kalandusstrateegia lisaks koolitustel osalemisele ette kalandussektoris tegutsejatele koolitusvajaduse selgitamise ning koolitusvõimaluste tutvustamise. Virumaa kalandusstrateegia nimetab antud tegevussuuna eesmärgina ka piirkonna vilka kodanikuühiskonna ja seltsielu olemasolu.

Alljärgnev tabel annab ülevaate kalanduspiirkondade eesmärkidest koolitustegevuse valdkonnas.

Piirkond	Eesmärk	Sihthmärk
Harjumaa	Kalanduspiirkonnas tegutsevad inimesed on koolitatud ja tegusad.	▶ Enamik piirkonna kalandusettevõtjaid on osalenud koolitustel, mis on arendanud nende kutseoskusi ja üldist kohanemisvõimet ning parendanud tööoskusi.
Hiiumaa	Koolitustegevus.	▶ Hiiumaa kalandusettevõtjad osalevad regulaarselt kutseoskuste edendamise ja strateegia muude tegevussuundade elluviimisega seotud koolitustel (aastaks 2015).
Läänemaa	Koolitustegevus toetab strateegia tegevussuundade elluviimist. Koolitustegevus toetab rannakülade traditsiooniliste tegevuste, eluviisi ja kultuuri säilimist ning järjepidevuse hoidmist. Koolitustegevus toetab rannakülades uute tegevuste, turismi ja ettevõtluse arendamist. Koolitustegevus aitab kaluritel ja rannakülade elanikel kohaneda ja toime tulla muutustega.	▶ Kalandussektoris tegutsejate koolitusvajaduse selgitamine ja põhjendamine. ▶ Koolitusturu võimaluste selgitamine lähtuvalt strateegia tegevussuundadest ja koolitusvajadusest. ▶ Ühiste koolituste kavandamine valdkondades, mis aitavad tõsta kalandussektoris tegutsejate suutlikkust ja konkurentsivõimet. ▶ Erinevate koolitusvõimaluste tutvustamine kalandussektoris tegutsejatele.
Peipsi järve	Pakkuda Peipsi kalanduspiirkonnas heal tasemel koolitusi säästvast kalandusest ja uutest võimalustest toodete innovatiivsel arendamisel ja turustamisel.	▶ Projekti kirjutamise ja elluviimise koolitused. ▶ Sise- ja välisõppereisid erinevatesse kalanduspiirkondadesse kogemuste ja ideede omandamise eesmärgil. ▶ MTÜ PKAK peab 2013. aastaks olema piisavalt tugev organisatsioon, et peale EKF meetme rahastamise lõppemist suudaks alatatud ühistööd ja kogu piirkonna arendamist jätkata. ▶ Koostatakse organisatsiooni arengukava. ▶ Usaldusväärse ja professionaalse info edastamine sõltumatul infokanalil kasutades. ▶ Koostöö kõigi 8 Eesti kalanduspiirkonnaga.
Pärnumaa	Olla kursis kalandussektori tegemistega mujal maailmas. Korraldada liikmeskonnale vähemalt 2 õppereisi aastas kogemuste omandamiseks.	▶ MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuspiirkonnas on tagatud järjepidev koolitustegevus nii oma liikmeskonnale kui ka partneritele ja võrgustikule.
Saaremaa	Kalanduspiirkonnas tegutsevad inimesed on kompetentsed ja tegusad.	▶ Vähemalt 100 töötajat on osalenud koolitustel, mis on toetanud nende kutseoskusi, kohanemisvõimet, töölesaamist või muul moel elus toimetulekut.
Virumaa	Kalanduspiirkonna elanik on õppiv ja ettevõtlik.	▶ Aastaks 2013 on läbi viidud elanikkonnale ja kaluritele suunatud koolitused (vähemalt 10 nii lühi- kui ka pikaajalist koolitust ning vähemalt 150 koolitatavat).
	Piirkonnas on vilgas kodanikuühiskond ja seltsielu.	▶ Aastaks 2013 on läbi viidud piirkonnasiseste partner-organisatsioonidega ühiskoolitusi (vähemalt 10 nii lühi-

		kui ka pikaajalist koolitust ning vähemalt 100 koolitavat).
Võrtsjärve	Koolitustegevus.	▶ Igal aastal osaleb koolitusprogrammides vähemalt 25% kalanduspiirkonnas tegutsevatest kutselistest kaluritest, kalandussektori töötajatest ja turismiettevõtjatest (aastaks 2013). ▶ Koolitusprogrammides osalemine on tõstnud piirkonnas pakutavate (turismi)teenuste kvaliteeti ning suurendanud otseselt Võrtsjärve kalandusega seotud teenuste ja pakettide arvu (aastaks 2013). ▶ Pakutavatest kursustest ja koolitustest vähemalt 30% on seotud Võrtsjärve kalanduspiirkonna arendamise- ja tutvustamisega (nt kalandusega seotud õpitoad, õppelaagrid jms) (aastaks 2013).

5.5.3 Toetatavad tegevused

Kalanduspiirkonnad planeerivad peamiste koolitustegevustena järgmisi tegevusi:

- ▶ Koolitused, õppe- ja infopäevad kutseoskuste, kohanemisvõime ja konkurentsivõime arendamiseks
- ▶ Koolitused, õppereisid, mis toetavad ühistöö ja koostöö arendamist
- ▶ Kodu- ja välismaiste kogemustega tutvumine

Saaremaa kalanduspiirkonnas tuuakse välja ka näiteks esmase keelilise ettevalmistuse andmine, kuna see on oluline oskus kalaturismiga tegelemisel. Antud tegevussuuna alla kuulub ka koolitusvajaduse tuvastamine ja/või uuringute läbiviimine (Läänemaa, Saaremaa, Pärnumaa).

Saaremaa ja Virumaa kalanduspiirkond toovad välja ka konkreetse eesmärgi koolitavate arvule. Kokku soovitakse nendes piirkondades strateegia perioodi lõpuks korraldada koolitusi umbes 350 koolitavale.

5.6 Angerjamajandus (Võrtsjärve kalanduspiirkond)

Angerjamajandus on tegevussuunana määratletud Võrtsjärve kalanduspiirkonnas. Alljärgnevalt on kirjeldatud, millest tulenes vajadus selle tegevussuuna rakendamiseks, millised on kalanduspiirkonna eesmärgid ja planeeritavad tegevused.

5.6.1 Vajadus tegevussuuna rakendamiseks

Angerjamajanduse tähtsust peetakse Võrtsjärve kalanduspiirkonnas märkimisväärseks ning olulisim lahendamist vajav küsimus selles tegevussuunas on, kuidas saavutada stabiilsus asustatava angerja mahtude osas. Kalurite ja ettevõtjate soov on, et asustatava angerja maht suureneks. Selleks soovitakse leida rahastamisvõimalusi. Meetme 4.1 tingimused ei võimalda angerjamaimu ostuks sellest meetmest vahendeid taotleda.

5.6.2 Tegevussuuna eesmärgid

Võrtsjärve kalanduspiirkonna eesmärgiks antud tegevussuunas on, et asustatava angerjamaimu hulk aastaks 2013 on püsinud stabiilsena (ettekasvatatud angerja asustamismaht vähemalt 350 000 aastas) või kasvanud.

5.6.3 Tegevused

Soovitakse leida täiendavaid võimalusi angerjamaimu ostmiseks. Eesmärk on hoida nii angerja kui ka teiste kalaliikide arvukus ja saagid stabiilsena või püüda neid suurendada, leides täiendavaid rahastamisvõimalusi, nõustades kalureid ja kalandusettevõtjaid ning pidades läbirääkimisi vastutavate riigiasutustega.

5.7 Randumiskohtade setetest puhastamine (Võrtsjärve kalanduspiirkond)

Randumiskohtade setetest puhastamine on tegevussuunana määratletud Võrtsjärve kalanduspiirkonna strateegias. Alljärgnevalt on kirjeldatud, millest tulenes vajadus selle tegevussuuna rakendamiseks, millised on kalanduspiirkonna eesmärgid ja planeeritavad tegevused.

5.7.1 Vajadus tegevussuuna rakendamiseks

Võrtsjärve piirkond on antud tegevussuuna eraldiseisvana sätestanud, kuna Võrtsjärve veetaseme kõikumistest tulenevalt on vajadus regulaarseks randumiskohtade setetest puhastamiseks.

Meetme 4.1 raames saab rahastada süvendustöid, mis on seotud sadamate ja lossimiskohtade nõuetega vastavusse viimisega. Kalanduspiirkond ei plaani meetme vahendeid selleks tegevuseks kulutada, kuna puuduvad nõuetele vastavad sadamad ja lossimiskohad ning praeguse seisuga puuduvad ka piirkonna kalurite ja ettevõtjate huvi ja võimalused järgneva viie aasta jooksul sadamaarendusega piirkonnas tegeleda. Seetõttu tuleb leida muid rahastamisviise randumiskohtade setetest puhastamiseks ning püüda saavutada kokkulepped Keskkonna- ja Põllumajandusministeeriumiga pikaajaliste tööde rahastamise lepingu suhtes.

5.7.2 Tegevussuuna eesmärgid

Tegevussuuna eesmärgid aastaks 2013 on alljärgnevad:

1. Leitud toimiv lahendus, kuidas regulaarset randumiskohtade setetest puhastamist Võrtsjärve tervikuna käsitledes rahastada;
2. Võrtsjärve kalanduspiirkonnale on soetatud vajalik tehnika, millega teostatakse randumiskohtade setetest puhastamist.

5.7.3 Tegevused

Püütakse leida rahastamisviise randumiskohtade setetest puhastamiseks. MTÜ Võrtsjärve Kalanduspiirkonna rolli selles küsimuses nähakse initsiatiivi võtmises kalurite ja kalandusettevõtjate ühe esindajana.

KOKKUVÕTE

► Kõik kalanduspiirkonnad tegutsevad viies tegevussuunas:

- Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine
- Kalandustoodete töötlemine ning otseturustamine
- Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannakülade taaselustamine
- Tegevuste mitmekesistamine
- Koolitustegevus

Lisaks antud tegevussuundadele on Võrtsjärve kalanduspiirkond määratlenud kaks täiendavat tegevussuunda: angerjamajandus ja randumiskohtade setetest puhastamine.

► Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine:

Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamise vajadus tuleneb nende halvast tehnilisest seisukorrast, seega on tegevussuuna eesmärgiks nõuetekohaste ning piirkonna vajadustele vastavate sadamate või lossimiskohtade olemasolu tagamine. Antud tegevussuuna alt toetatakse sadamate ja nende infrastruktuuride renoveerimist või rajamist.

► Kalandustoodete töötlemine ning otseturustamine:

Tegevussuunda rakendatakse vajadusest suurendada kalurite sissetulekuid kala väärindamise ja otseturustamise kaudu. Tegevussuuna eesmärgiks on suurendada piirkonnas kala väärindamisega tegutsevate ettevõtete arvu, luua mitmekesised ja nüüdisaegsed tingimused kala ja vesiviljelustoodete töötlemiseks, tootearendamiseks ja turustamiseks, mis tagaksid toodetele suurema lisandväärtuse. Toetatakse investeringuid kala ja vesiviljelustoodete töötlemiseks vajalikesse hoonetesse, tootearendust ja uute tehnoloogiate kasutusele võttu, otseturunduskanalite ja lahenduste arendamist.

► Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannakülade taaselustamine:

Kalanduspiirkondadel on olemas turismipotentsiaal, kuid seda ei ole ära kasutatud. Tegevussuuna eesmärgiks on ühelt poolt väärtusliku miljööga elukeskkondade säilimise tagamine ning teisest küljest piirkondade atraktiivsuse tõstmine turismiobjektidena. Toetatakse kalandusega seotud turismitoodete arendamist, turistide teenindamisega seotud investeringuid (sh keskkonna korrastamine), rannaküla taaselustamise ja kalandustraditsioonide tutvustamisega seotud projekte ja turundusprojekte.

► Tegevuse mitmekesistamine:

Ainult kalapüügist elatuvate kalurite hulk on väike ning vajatakse lisategevusi oma sissetulekute tagamiseks. Tegevuse mitmekesistamise eesmärgiks on võimaldada alternatiivseid tegevusi, mis looks kalanduspiirkonda täiendavaid töövõimalusi. Selle kaudu aidatakse kaasa kogukonna jätkusuutlikkuse tagamisele elanike arvu säilitamise või kasvu kaudu. Tegevuse mitmekesistamiseks toetatakse teenindusettevõtete, majutus- ja toitlusettevõtete, käsitööks ja tootmiseks vajalike hoonete uuendamist ja/või seadmete muretsemist.

► Koolitustegevused:

Strateegia tegevussuundade rakendamine eeldab selleks vajalikke teadmisi ja oskusi omava inimressursi olemasolu, tegevussuuna eesmärgiks on selle tagamisele kaasa aitamine. Koolituse tegevussuuna alt toetatakse koolitusi, õppe- ja infopäevi, õppereise jms.

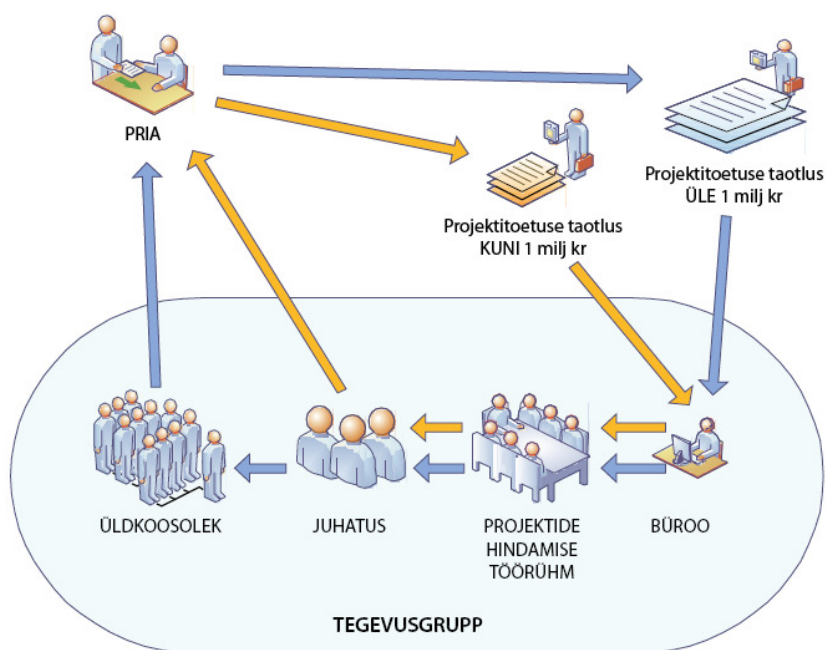
6. Projektide valimine

Strateegia tegevussuunad viiakse ellu projektikonkursside kaudu. Käesolevas peatükis kirjeldatakse toetatavate projektide valiku protsessi, sh kuidas toimub kalanduspiirkondades projektitaotluste menetlemine ning milliseid kriteeriumeid projektide hindamisel kasutatakse.

6.1 Projektitoetuste taotluste menetlemine

Vastavalt Põllumajandusministeeriumi poolt välja antud kalanduspiirkondade juhendmaterjalile¹¹ on projektikonkursside korraldamisega seotud pooled ja nendevahelised infoliikumised kirjeldatavad alljärgneva joonisega.

Joonis 5. Projektikonkursside osapooled

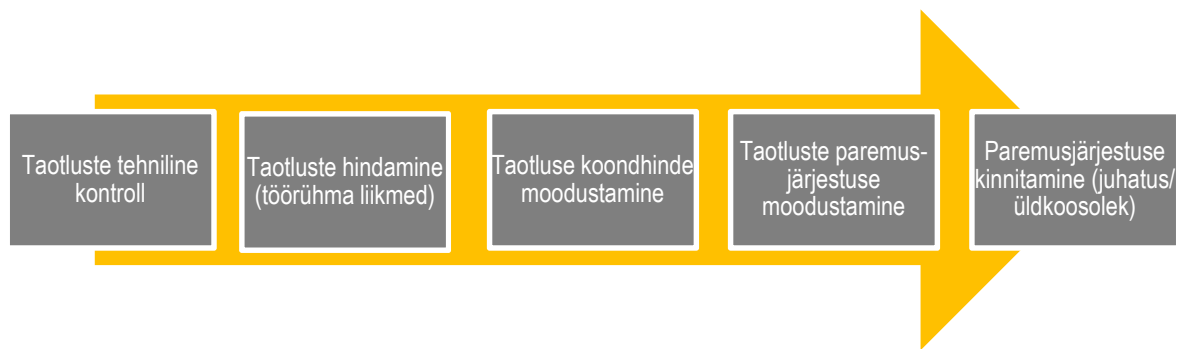

Allikas: Põllumajandusministeerium

Projektitaotluste menetlemine, sh projektitoetuste paremusjärjestuse moodustamine toimub kalanduspiirkondades suures osas ühiste põhimõtete järgi. Väiksemaid erinevusi esineb näiteks võrdse punktisumma saanud taotluste vahel valimise, paremusjärjestusest välja jätmise, projektidele hinnete andmise meetodi vms osas. Kalanduspiirkondades läbiviidava projektitaotluste menetlemise protsessi üldkirjeldus on esitatud alljärgnevalt joonisel.

¹¹ Põllumajandusministeerium (2008). Kalanduspiirkondade säästev areng. Käsiraamat kalanduse tegevusgruppidele. Kättesaadav: http://www.agri.ee/public/kalanduspiirkondade_kasiraamat.pdf. Viimati vaadatud 20.05.2010.

Joonis 6. Projektitaotluste menetlemise protsess

Allikas: Kalanduspiirkondade strateegiad

Vastavalt esitatud joonisele teostatakse kõikides kalanduspiirkondades taotluste laekumise järel nende esmane tehniline kontroll, mille käigus kontrollitakse taotlusedokumentide vastavust põllumajandusministri 24.04.2008. a määrusega nr 38 „Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava“ meetme 4.1 „Kalanduspiirkondade säästev areng“ raames kehtestatud „toetuse andmise ja kasutamise tingimused ja kord“ nõuetele ja muudele strateegiatest, seadustest vms tulenevatele nõuetele. Vajadusel esitatakse taotlejale täiendavaid küsimusi või palutakse kõrvaldada taotluses esinevad puudused.

Kõikides kalanduspiirkondades hindavad projekte hindamise töörühmad. Nimetatud töörühmadesse kuulub 7–9 põhiliiget, kelleks on nii tegevusrühmade juhatuse liikmed kui ka välised eksperdid. Vajadusel kasutatakse täiendavate ekspertide või spetsialistide abi. Erinevalt teistest piirkondadest on Harjumaa kalanduspiirkonnas iga tegevussuuna jaoks eraldi hindamise töörühm. Peipsi kalanduspiirkonnas eristatakse tervet piirkonda hõlmavate projektide hindamise töörühma ning maakondlikke projektide hindamise töörühmi.

Hindamise vormiks on kõikides piirkondades projektide hindamise töörühma koosolek, enne mille toimumist hindajad taotlustega tutvuvad. Erinevalt teistest piirkondadest külastavad Läänemaa kalanduspiirkonnas hindamise töörühma liikmed enne suurte investeeringuobjektide ja etapiivisiliselt rahastavate investeeringute sisulist hindamist ühiselt neid objekte ja projektialasid.

Iga töörühma liige hindab projekte vastavalt hindamiskriteeriumitele. Hindamislehtede alusel moodustatakse koondhinne, mille põhjal moodustatakse projektide paremusjärjestuse ettepanek. Hindamisel on kõigi levinumaks lähenemiseks see, et täidetakse hindamislehed ja koondhinne arvutatakse hindajate hinnete (kaalutud) keskmisena (nt Harju-, Hiiu- ja Saaremaa ning Võrtsjärve kalanduspiirkonnas). Pärnumaa kalanduspiirkonnas toimub aga peale hindamislehtede täitmist arutelu, pärast mida on liikmetel võimalik esialgseid eelistusi ja punkte muuta. Peipsi järve kalanduspiirkonnas lisatakse hindamise töörühma liikmete poolt antud punktide keskmisele summale ühisotsusena antavad punktid. Läänemaa kalanduspiirkonnas peab hindaja oma hinnangut töörühma liikmetele põhjendama, kui see erineb keskmisest kahe või enama hindepalli võrra.

Paremusjärjestus moodustatakse pingerea alusel, alustades suuremast punktiarvust. Kõik kalanduspiirkonnad on määratlenud kriteeriumid projektide paremusjärjestusse kvalifitseerumiseks. Näiteks Saaremaa, Hiiumaa, Võrtsjärve ja Harjumaa kalanduspiirkonnas on selleks määratletud minimaalne punktisumma. Pärnumaa kalanduspiirkonnas ei kvalifitseeru näiteks taotlus, mis on saanud vähemalt kolme hindamise töörühma liikme poolt 0 hindamispunkti. Virumaa, Läänemaa ja Peipsi järve kalanduspiirkonnas kasutatakse paremusjärjestusse kvalifitseerumiseks kombineeritud lahendust minimaalsest koondhindest ning väga madala hindega taotluste mittekvalifitseerimisest.

Võrdse punktisumma puhul kasutavad piirkonnad erinevaid lähenemisi. Näiteks Saaremaa kalanduspiirkonnas eelistatakse ühistegevust ja mitme organisatsiooni koostööprojekte. Harjumaa, Hiiumaa ja Võrtsjärve piirkonnas korraldatakse võrdse punktisummaga taotlustele teistkordne hindamine. Virumaa kalanduspiirkonnas eelistatakse võrdse punktisumma korral neid projektitaotlusi, mis on laekunud varem. Läänemaa piirkonnas võrreldakse kriteeriumi „projekti kooskõla Läänemaa rannakalanduse strateegia eesmärkidega“ hindeid. Pärnumaa piirkonnas tehakse võrdväärse punktiarvuga projektide korral ettepanek taotletavaid summasid proportsionaalselt vähendada. Peipsi järve piirkonnas on eelistuse aluseks ettevõtte tegutsemisaeg, ühistegevus, jätkusuutlikkus ja uute töökohtade loomine.

Enamik kalanduspiirkondadest lähtuvad põhimõttest, et projektide üldise paremusjärjestuse moodustamisel oleks kõigi strateegia tegevussuundade projektidel võrdsed võimalused (nt Saaremaa, Hiiumaa, Võrtsjärve, Harjumaa, Läänemaa, Virumaa). Selleks on tegevussuundades sätestatud samad maksimaalsed punktisummad. Pärnumaa kalanduspiirkonnas on koolituse tegevussuuna maksimaalne punktisumma väiksem kui teistes tegevussuundades, mistõttu ei ole see tegevussuund üldises paremusjärjestuses võrdne. Peipsi kalanduspiirkonnas jaotatakse erinevalt teistest piirkondadest projektitoetussumma maakondade vahel vastavalt juhatuse koosolekul kinnitatud koefitsientidele. Selle eesmärgiks on vältida toetuste kuhjumist ühte maakonda.

6.2 Hindamiskriteeriumid

Alljärgnevalt on kõigepealt kirjeldatud kalanduspiirkondade põhimõttelisi lähenemisi hindamiskriteeriumite süsteemile ning seejärel võrreldud hindamiskriteeriumeid ka sisuliselt.

6.2.1 Hindamissüsteemide võrdlus

Kõige levinum lähenemine projektitaotluste hindamisele on 5 punkti skaalal igas tegevussuunas võrdse või erineva arvu kriteeriumite alusel taotluste hindamine, kusjuures hindamiskriteeriumitel on erinevad kaalud. Sellist hindamissüsteemi kasutatakse Harjumaa, Hiiumaa ja Saaremaa kalanduspiirkonnas.

Sarnane hindamissüsteem on kasutusel Peipsi järve ja Virumaa kalanduspiirkonnas. Erinevus on vaid selles, et osakaalude asemel kasutatakse hindamisküsimuste puhul erinevat skaalat (nt Peipsi kalanduspiirkonnas on kasutuses skaalad 0–5 ja 0–7). Sisuliselt toimub hindamine sama loogika alusel.

Pärnumaa, Läänemaa ja Võrtsjärve kalanduspiirkonnas kasutatavad hindamissüsteemid on eelnevalt kirjeldatutest mõnevõrra erinevad. Pärnumaa piirkonnas hinnatakse kõiki hindamiskriteeriumeid sama skaala alusel ega eristata osakaale, s.t kõik hindamiskriteeriumid on võrdselt olulised.

Võrtsjärve kalanduspiirkonnas jagatakse hindamiskriteeriumid kõikides tegevusvaldkondades viieks olulisemaks ning viieks tähtsuse järgmiseks kriteeriumiks. Punktiskaala on küsimuste puhul erinev. Läänemaa Rannakalanduse Selts hindab projektitoetuse taotlusi viie üldise ja kahe tegevussuuna eripära arvestava hindamiskriteeriumi alusel. Üldised hindamiskriteeriumid moodustavad koondhindest 65% ja tegevussuuna hindamiskriteeriumid 35%. Kriteeriumeid hinnatakse erineval skaalal.

6.2.2 Hindamiskriteeriumite võrdlus

Alljärgnevalt on tegevussuundade lõikes võrreldud kalanduspiirkondade poolt projektitoetuste taotluste hindamiseks kasutatavaid hindamiskriteeriumeid. Kuna hindamiskriteeriumeid on palju, ei ole alljärgneva võrdluse eesmärgiks kõikide hindamiskriteeriumite välja toomine, vaid peamiste kattuvuste ja erisuste välja toomine hindamiskriteeriumites.

Suures osas kattuvad hindamiskriteeriumid strateegia tegevussuundade eesmärkidega, mis tuleneb sellest, et projektitoetused ongi ette nähtud strateegia eesmärkide saavutamisele kaasa aitamiseks. Mõned tegevussuunad on vastavuse tegevussuuna eesmärkidega toonud välja eraldi hindamiskriteeriumina (nt Hiiumaa kalanduspiirkond, kus see moodustab viiendiku või kolmandiku tegevussuuna koondhindest). Samas näiteks Võrtsjärve kalanduspiirkonnas on kooskõla tegevussuuna strateegiliste eesmärkidega mitte hindamiskriteeriumiks, vaid eelduseks taotluse hindamiseks.

Kõikide tegevussuundade puhul hinnatakse tegevuste mõju soovitud eesmärgi saavutamise suunas, samuti on läbivaks hindamiskriteeriumiks tegevuste jätkusuutlikkus. Paljude tegevussuundade puhul hinnatakse ka ühistegevust ja uute töökohtade loomist. Näiteks Harjumaa ja Peipsi järve kalanduspiirkonnas on ühistegevus hindamiskriteeriumiks kõikide tegevussuundade puhul.

Otseselt strateegiate tegevussuundade eesmärkidest tulenevate hindamiskriteeriumite kõrval nähakse ette ka tehnilisema iseloomuga kriteeriumeid, mille osa koondhindest on tavaliselt mõnevõrra väiksem kui tegevuse sisu ja selle mõju hindavate kriteeriumite puhul. Hinnatavad

tehnilise iseloomuga aspektid on näiteks projekti ettevalmistuse tase (sh projekti läbimõeldus), eelarve põhjendatus ja läbipaistvus, taotleja ja projektimeeskonna kogemus ja kompetents.

6.2.2.1 Sadamate ja lossimiskohtade uuendamine

Suurema osakaaluga hindamiskriteeriumid, mida kalanduspiirkonnad antud tegevussuunas kõige enam kasutavad, on mõju kutselise kalapüügi tingimuste parandamisele ning väikesadamate võrgu kujundamisele. Oluliseks peetakse ka tegevuste mõju ulatust (st kasusaajate arv), projekti jätkusuutlikkust ning lisanduvate teenuste hulka.

Harjumaa ja Peipsi järve kalanduspiirkond hindavad antud tegevussuuna all eraldi kriteeriumina ka ühistegevust. Pärnumaa ja Peipsi kalanduspiirkond hindavad ka uute töökohtade loomist. Virumaa toob eraldi hindamiskriteeriumina välja projekti keskkonnasäästlikkuse, mille eest võib maksimaalselt saada kuni veerand kogu tegevussuuna hindamispunktidest. Keskkonnamõju hindab antud tegevussuunas ka Pärnumaa kalanduspiirkond.

Võrtsjärve kalanduspiirkond antud tegevussuunale meetme 4.1 vahendeid ette ei näe, mistõttu ei sätestata ka sellele suunale hindamiskriteeriumeid.

6.2.2.2 Kala töötlemine ja otseturustamine

Antud tegevussuuna peamiseks hindamiskriteeriumiteks on mõju kalandusettevõtjate tegevuse kasumlikkusele, püsivate turuväljundite tagamisele, kohalike kalatoodete pakkumise mitmekesistamisele ja konkurentsivõime parandamisele, mõju kohalike kalatoodete püsivate ostmis- ja tarbimisvõimaluste ning nõudluse kujundamisele.

Tegevussuuna puhul on oluliseks hindamiskriteeriumiks ka projekti mõju uute töökohtade tekkimisele. Nagu eelnevalt kirjeldatud tegevussuuna juures, hinnatakse ka kala töötlemise ja otseturustamise suuna projektitaotluste puhul projektide jätkusuutlikkust ja mõju ulatust.

Pooled kalanduspiirkonnad hindavad antud tegevussuuna all eraldi hindamiskriteeriumina ka ühistegevust. Virumaa strateegia toob antud tegevussuuna puhul erinevalt teistest piirkondadest eraldi kriteeriumina välja investeeringute tasuvuse ja projekti keskkonnasäästlikkuse.

6.2.2.3 Turismi arendamine

Selle tegevussuuna all hinnatakse ühest küljest mõju rannakülade elutingimuste ja miljöo parandamisele ning väärtusliku kultuuripärandi säilimisele. Teisest küljest on oluliseks hindamiskriteeriumiks mõju turismiteenuste mitmekesisusele ja nende taseme parandamisele. Samuti hinnatakse mõju kalandussektoris tegutsejate elatusvõimaluste parandamisele ja sissetuleku suurendamisele.

Pärnumaa kalanduspiirkonnas on antud tegevussuuna all eelistatud projektid, mis soodustavad kutseliste rannakalurite naiste ja hõimlaste kaasamist. Mõnede piirkondade strateegiad toovad ka antud tegevussuunas olulisena välja ühistegevuse.

Mõned kalanduspiirkonnad (näiteks Peipsi ja Läänemaa) hindavad selle tegevussuuna all uuenduslikkust. Näiteks hinnatakse Läänemaal kohalikele ressurssidele uudse, mitmekülgse ja säästva kasutuse leidmist.

6.2.2.4 Mitmekesisistamine

Tegevussuuna peamisteks hindamiskriteeriumiteks on mõju kalandussektoris tegutsejate elatusvõimaluste parandamisele ja uute töökohtade loomisele. Hinnatakse ka uute teenuste või tegevuste arendamist.

Pärnumaa piirkonnas eelistatakse projekte, mis soodustavad kutseliste rannakalurite naiste ja hõimlaste kaasamist. Võrtsjärve kalanduspiirkonnas hinnatakse projekti elluviimise mõju noorte või naiste ettevõtlusele. Virumaa kalanduspiirkonnas hinnatakse antud tegevussuuna all lisaks mõjule investeeringute majanduslikku tasuvust.

6.2.2.5 Koolitustegevus

Antud tegevussuund on mõeldud eelkõige teiste tegevussuundade toetamiseks, seega on selle tegevussuuna üheks oluliseks hindamiskriteeriumiks koolituse mõju strateegia teiste tegevussuundade arendamisele. Hinnatakse koolituse teemade asjakohasust kutseoskuste, kohanemisvõime ja töösaamisvõimaluste parandamise jaoks ehk hinnatakse, kas koolitus aitab tõsta kalandussektoris tegutsejate suutlikkust ja konkurentsivõimet. Harjumaa kalanduspiirkonnas hinnatakse eraldi ka taotleja seotust antud kalanduspiirkonnaga.

KOKKUVÕTE

- ▶ Projektitaotluste menetlemise üldprotsessi osadeks on taotluste tehniline kontroll, projektide hindamine, taotluste koondhinde moodustamine, taotluste paremusjärjestuse koostamine ja kinnitamine.
- ▶ Moodustatud on projektide hindamise töörühmad. Hindamise töövormiks on kõikides piirkondades töörühma koosolek.
- ▶ Kalanduspiirkonnad on projektitaotluste hindamiseks välja töötanud hindamissüsteemi ja hindamiskriteeriumid, mis piirkondade lõikes erinevad.

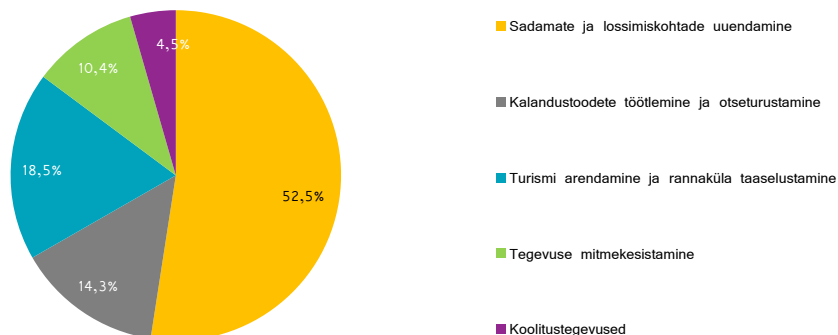
7. Finantsplaan

Kalanduspiirkonna arengu strateegia eesmärkide saavutamiseks antakse „Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava“ meetme 4.1 „Kalanduspiirkondade säästev areng“ raames toetust järgmiste tegevuste elluviimiseks¹²:

1. Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine
2. Kalandustoodete töötlemine ning kalandustoodete turustamine tootjalt otse tarbijale või jaekaubandusettevõtjale, kes turustab need tooted otse tarbijale
3. Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannakülade taaselustamine
4. Tegevuste mitmekesistamine
5. Koolitustegevus

Alljärgneval joonisel on esitatud kalanduspiirkondade summaarsed toetussummad erinevatele tegevussuundadele aastatel 2007–2013. Selgub, et suurimad toetussummad on ette nähtud sadamate ja lossimiskohtade uuendamise tegevussuunale (53% kogu toetussummast). Turismi arendamise ja rannaküla taaselustamise tegevussuuna toetus on 19% ning kalandustoodete töötlemise ja otseturustamise tegevussuuna toetus 14% summaarsest toetusest. Kõige väiksem on toetus koolitustegevuste tegevussuunale (5%). Tegevuse mitmekesistamisele on kalanduspiirkondades ette nähtud 10% toetussummast.

Joonis 7. Toetussumma jaotus tegevussuundade vahel (kalanduspiirkondade summaarne toetus)

Allikas: Maamajanduse infokeskus, 2010

¹² „Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava“ meetme 4.1 „Kalanduspiirkondade säästev areng“ raames toetuse andmise ja kasutamise tingimused ja kord. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12956779>, viimati vaadatud 20.05.2010.

Alljärgnevas tabelis on esitatud ülevaade erinevate kalanduspiirkondade eelarvete jagunemisest Kalandusfondi meetme 4.1 toetatavate tegevussuundade vahel perioodil 2007–2013 (Tabel 2).

Tabel 2. Rahaliste vahendite jaotus strateegia tegevussuundade vahel

Nr	Tegevussuund	Harju	Hiiu	Lääne	Peipsi	Pärnu	Saare	Viru	Võrtsjärve
1	Sadamate ja lossimiskohtade uuendamine	58-59%	51%	50%	60%	70-75%	40%	50%	0*
2	Kalandustoodete töötlemine ja otseturustamine	15-16%	16%	20%	7%	1-2%	17%	25%	40%
3	Turismi arendamine ja rannaküla taaselukustamine	9-10%	15%	15%	25%	15-20%	20%	15%	25%
4	Tegevuse mitmekesistamine	8-9%	15%	12%	4%	2-4%	20%	5%	25%
5	Koolitustegevused	7-9%	3%	3%	4%	2-5%	3%	5%	10%

* Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamisevajadust selgitav uuring ning kavandatavad investeeringud on strateegia kohaselt planeeritud teha tegevusgrupi vahenditest ja täiendavatest vahenditest.

7.1 Tegevussuundade toetussummade osakaalude võrdlus

Kaheksast kalanduspiirkonnast seitse (kõik piirkonnad v.a Võrtsjärve) planeerivad suurimaid toetussummasid kalanduspiirkonnas sadamate ja lossimiskohtade uuendamisele. Antud tegevussuuna toetussummad moodustavad nendes piirkondades 40% kuni 75% kogu toetussummast. Kõige suurema osakaalu kogutoetusest planeerivad sadamate ja lossimiskohtade uuendamisele Pärnumaa (70–75%) ning Peipsi järve kalanduspiirkond (60%). Teistele tegevussuundadele planeerivad kõik peale Võrtsjärve piirkonna oluliselt väiksemaid toetussummasid.

Võrtsjärve kalanduspiirkonna strateegia finantsplaan EKF meetme 4.1 vahendeid sadamate ja lossimiskohtade uuendamisele ei planeeri. Selle põhjusena on välja toodud, et piirkonna kaluritel ja ettevõtjatel puudub huvi ja võimalused lähiajal piirkonnas sadamaarendusega tegeleda. Selle asemel planeeritakse Võrtsjärve kalanduspiirkonnas antud tegevussuuna all uuringu läbiviimist. Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamisevajadust selgitav uuring on strateegia kohaselt planeeritud teha tegevusgrupi vahenditest ja täiendavatest vahenditest.

Võrtsjärve kalanduspiirkond plaanib suurimaid toetussummasid kalandustoodete töötlemise ja otseturustamise tegevussuunale, mis on teiseks suurima planeeritava toetussumмага tegevussuunaks ka Harjumaa, Hiiumaa, Läänemaa ja Virumaa kalanduspiirkonnas. Samas on Pärnumaa kalanduspiirkonna toetussumma sellele tegevussuunale võrreldes teistega marginaalne (vaid 1–2% kogutoetusest). Vaid 7% toetussummast planeerib sellele tegevussuunale ka Peipsi järve kalanduspiirkond.

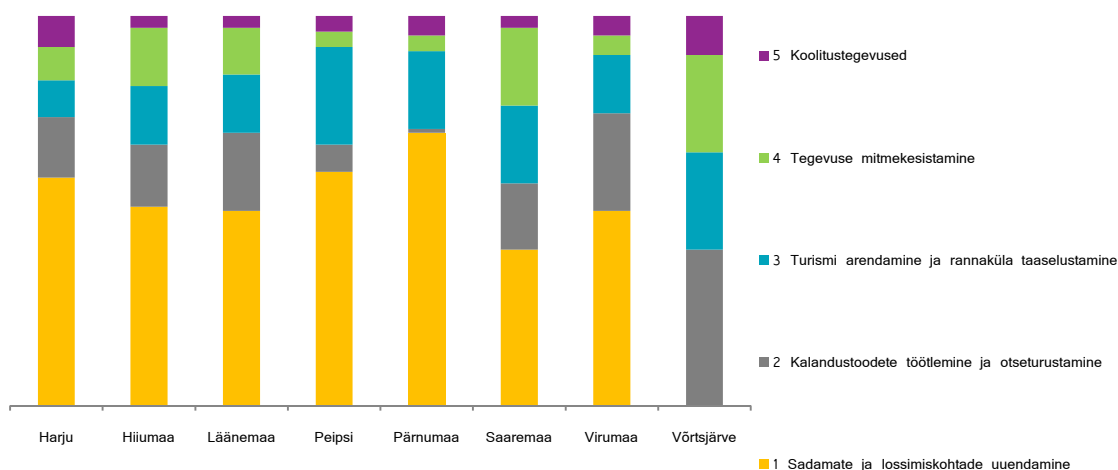
Pärnumaa, Peipsi järve ning Saaremaa kalanduspiirkond teevad sadamate ja lossimiskohtade uuendamise tegevussuuna kõrval suurimaid kulutusi turismi arendamisele ja rannaküla taaselukustamisele. Sellele tegevussuunale planeerivad kalanduspiirkonnad 9–25% toetussummadest. Osakaaluna kogu toetussummast plaanivad turismi arendamise ning rannaküla

taaselustamise tegevussuunale piirkondade võrdluses suurimaid toetusi Peipsi ja Võrtsjärve kalanduspiirkond (mõlemad 25% toetussummast).

Tegevuse mitmekesistamisele planeeritakse suurimaid toetussummasid Võrtsjärve ja Saaremaa kalanduspiirkonnas (vastavalt 25% ja 20% kogutoetusest). Teiste piirkondade toetus antud tegevussuunale on väiksem jäädes 2% ja 15% vahele kogutoetusest.

Koolitustegevustele suunatud toetussummad on teistest tegevussuuna toetustest väiksemad, moodustades 2–10% kalanduspiirkonna toetussummadest. Suurima osakaalu toetussummast plaanib koolitustegevustele Võrtsjärve kalanduspiirkond (10% toetussummast). Alljärgneval joonisel on esitatud piirkondade toetatavate tegevussuundade osakaalude võrdlus.

Joonis 8. Toetussummade jagunemine tegevussuundade vahel kalanduspiirkondade lõikes

KOKKUVÕTE

- ▶ Kalanduspiirkondade tegevusi toetatakse perioodil 2009 – 2013 kalanduspiirkondade säästva arengu meetme (meede 4.1) raames kokku umbes 360 miljoni krooni ulatuses.
- ▶ Kogutoetusest üle poole (53%) plaanivad kalanduspiirkonnad kasutada kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamisele. Turismi arendamisele ja rannaküla taaselustamisele on planeeritud viiendik toetussummast (19%). Teisi tegevussuundasid toetatakse väiksemas matus.
- ▶ Kalanduspiirkondade lõikes esinevad toetussummades kõige suuremad erinevuse kalandustoodete töötlemise ja otseturustamise tegevussuunas (tegevussuuna toetus varieerub 1–2%-st kuni 40%-ni kalanduspiirkonna toetussummast).

8. Kokkuvõte

Eestis on kaheksa kalanduspiirkonda, millest kõikides on moodustatud kohalikud kalanduse tegevusgrupid. Nimetatud tegevusgrupid on mittetulundusühingud, mis koondavad erinevaid kalanduse valdkonnaga seotud osalisi (kutselised kalurid, kalurite ühendused, kalandusettevõtjad, kohalikud omavalitsused, mittetulundussektori organisatsioonid jms). Kalanduse tegevusgruppide eestvedamisel toimus 2008–2009. a kalanduspiirkondade strateegiate välja töötamine piirkondade jätkusuutliku arengu toetamiseks.

Käesolev dokument „Eesti rannakalanduse arengusuunad“ põhineb kalanduspiirkondade välja töötatud strateegiatel ning selle on Maamajanduse Infokeskuse tellimusel koostanud Ernst & Young 2010. aastal. Dokumendi väljatöötamise käigus anti võimalus kommentaaride ja ettepanekute esitamiseks ka kalanduspiirkondade tegevusgruppidele.

Käesoleva dokumendi esimene osa sisaldab ülevaadet strateegiate väljatöötamise protsessist ning kalanduspiirkondade hetkeolukorrast, sh tuuakse välja kalanduspiirkondade peamised probleemid ja vajadused ning kirjeldatakse nende tugevusi, nõrkusi, võimalusi ja ohte. Teine osa dokumendist keskendub kalanduspiirkondade visioonidele, eesmärkidele ning valitud tegevussuundadele. Selles osas võrreldakse kalanduspiirkondade visioonide ning eesmärkide kattuvusi ja erisusi.

Tegevussuundade valikuga antakse ülevaade sellest, milliseid tegevusi plaanitakse kokku lepitud visioonide ja eesmärkide saavutamiseks ellu viia. Dokumendi kolmas osa keskendub tehnilisematele aspektidele, kirjeldades ja võrreldes toetatavate projektide valiku protsessi kalanduspiirkondades ning andes ülevaate finantsvahendite jaotusest erinevate tegevussuundade vahel.

Alljärgnevalt on esitatud kokkuvõte käesolevas dokumendis sisalduvatest suurematest teemadest:

- ▶ **Strateegiate väljatöötamine** – põhines hetkeolukorra analüüsil, mille raames pandi paika piirkondade visioonid ja eesmärgid ning valiti tegevussuunad nende saavutamiseks. Strateegiate väljatöötamine põhines arvukatel uurimustel ning analüüsidel, millesse olid töörühmade ja muude arutelude kaudu tihedalt kaasatud kohalikud elanikud, ettevõtted, omavalitsused ning muud valdkonna spetsialistid.
- ▶ **Hetkeolukorra analüüs** – vastavalt strateegiatele seonduvad kalanduspiirkondade suurimad probleemid valdkonna madala tulukuse ning infrastruktuuri kehva seisukorraga. Domineerib üksikkalurite tegevusel põhinev ärimudel ning vähene ühistegevus. See on jättnud kalurid kala realiseerimisel nõrgale positsioonile ja võimaldanud kala kokkuostjatel hindu dikteerida. Kalanduspiirkonna elanikud tunnetavad probleeme ning vajadust rakendada meetmeid rannakalanduse hääbumise takistamiseks. Nendest probleemidest tulenevad ka kalanduspiirkondade strateegiate rõhuasetused toetatavate tegevuste osas.

- ▶ **Visioonid, eesmärgid** – kuigi iga kalanduspiirkonna visioon ja eesmärgid on erinevad, sisaldavad need ka mitmeid ühiseid komponente. Kokkuvõtlikult võib öelda, et kalanduspiirkondade visiooniks on olla elujõuline piirkond, kus on säilinud rannakalanduse traditsioonid ning rakendatakse säästva kalanduse põhimõtteid. Lisaks visioonidele on kalanduspiirkonnad sätestanud konkreetseid eesmärgid, mis on seotud valitud tegevussuundadega.
- ▶ **Tegevussuunad** – kõik kalanduspiirkonnad tegutsevad viies ühises tegevussuunas, mis on ka Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava“ meetmest 4.1 („Kalanduspiirkondade säästev areng“) toetatavateks tegevussuundadeks. Võrtsjärve kalanduspiirkond on sätestanud kaks täiendavat tegevussuunda (angerjamajandus ja randumiskohtade setetest puhastamine).

Kõikide kalanduspiirkondade ühisteks tegevussuundadeks on:

- Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine
 - Kalandustoodete töötlemine ning otseturustamine
 - Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannakülade taaselustamine
 - Tegevuste mitmekesistamine
 - Koolitustegevus
- ▶ **Projektide valik** – tegevussuundade ellu rakendamine toimub projektikonkursside kaudu. Projektide valik toimub kalanduspiirkondades sarnase protsessi järgi. Kõik kalanduspiirkonnad on projektide hindamiseks määratlenud tegevussuundade lõikes hindamiskriteeriumid.
- ▶ **Finantseerimine** – Euroopa Kalandusfondi vahendite abiga nähakse kalanduspiirkondade tegevuse toetamiseks perioodil 2007–2013 ette ligikaudu 400 miljonit krooni. Kalanduspiirkonnad planeerivad suurimat toetussummat kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamisele, millele on ette nähtud kalanduspiirkondade summaarsest toetussummast 53%. Ka kalanduspiirkondasid eraldi vaadeldes nähakse sellele tegevussuunale enamikes piirkondades ette suurimaid toetussummasid. Suuremas mahus toetatakse ka kalandustoodete töötlemise ja otseturustamise tegevussuuna ning turismi arendamise ja rannakülade taaselustamise tegevussuuna tegevusi. Tegevuste mitmekesistamise tegevussuunda ja koolitustegevusi toetatakse väiksemas mahus

Lisa 1 – Taustainfo

Antud tabel põhineb kalanduspiirkondade poolt esitatud infol (strateegiad ja 2010. a mais infopäringud). Töö koostajad ega Tellija ei ole kalanduspiirkondade poolt esitatud andmete paikapidavust eraldi kontrollinud.

Nr	Näitaja	Harju	Hiiu	Lääne	Peipsi	Pärnu	Saaremaa	Virumaa	Võrtsjärve
1	Elanike arv kalanduspiirkonnas	38 142	10 097	11 298	30 723	22 113	19 889	18 158	18 000
2	Kutseliste kalurite arv	393	160	177	335 - 393	353	239	240	41
3	Kutseliste kalurite keskmine vanus	52	48	52	~43	> 45	61	58	51
4	Püügimaht (kg, 2008. a)	239 417	108 471	101 623	2 089 305	11 276 251	383 000	587 300	338 00013
5	Kalandustoodete töötlemises ja vesiviljeluses hõivatute arv	~1060 (sisaldab Tallinn ~1000 ja Maardu ~30)	214	6	263	390	248	Ei tegeleta	5
6	Kalasadamate ja lossimiskohtade arv	~100	67	74	59	26	65	50	33
7	Kalandustoodete töötlemisega tegelevate mikroettevõtete arv	4	1	1	11	*	3	4	1
8	Kalandusturismi teenuse pakkumisega tegelevate ettevõtjate arv kalanduspiirkonnas	3	21	9	13	*	5	Hetkel ei tegeleta	10
9	Otseturustamise võimalused (olemasolevad otseturustamise võimalused - müügiplatsid, turud jne))	3	Värsket kala on võimalik osta Hiiumaa Tarbijate Ühistu ja AS Hiiumaa Mereagentuur kauplustest ning Kärkla turul asuvast müügipunktist ning 9 sadamas otse paadist.	Otseturustamiseks on olemas 2 kioskik 1 Haapsalus ja 1 Lihulas	Räpina turg, Kolkja müügikoht, Katroni, 3Kuldkala ning Mehikoorma, Kallaste, MIF Laine, Omedu Rand, Vasknarva, Lohusuu ja Alajõe sadamad, lisaks 5 suitsukala müügikohta	*	Müük TÜ kauplustes, Kalapoes Kitzbergi tänaval. suurtes kaubanduskeskustes, sadamates otse	Liikuv kalaauto maakohtades, Rakvere, Narva-Jõesuu, Kunda linnaturg	Viljandi Turg, (Veterinaar ja Toiduametit müügi ja tootmisega teavitanud kalandus-ettevõtted)

¹³ 2009. a seisuga

¹⁴ Vesiviljeluses töötab 2010. a mai seisuga 2 inimest (põhikohaga 1), kalatöötlejal antud seisuga töötajaid ei ole.

* Andmed nende näitajate kohta puuduvad